

תוכן עניינים

חוברת מיוחדת לסיום

~הרמב"ם היומי~

סקירה על תקנת הרמב"ם היומי.....3

מסע בעקבות הנשר הגדול.....8

פרשני היד החזקה לדורותיהם.....23

ראיון עם הרב יוסף צבי צירקוס.....27

סיכום ספר המשנה תורה.....31

© כל הזכויות שמורות

גרפיקה ועיצוב: *Mm project*

עורך ראשי: יוני ברגר

תחקיר וכתיבה:

יוני ברגר, בנימין המאירי, אריה מילר

מערכת:

מענדי ז. נ. זינגר י. גרינשטיין

לתגובות:

mmjproject770@gmail.com

תקנת הרמב"ם

תקנת הרמב"ם היא יוזמה ללימוד יומי של ספר "משנה תורה", שעליה הכריז הרבי מליובאוויטש בשנת תשד"מ (1984). מטרת התקנה היא איחוד כלל ישראל באמצעות לימוד נושא תורני משותף המקיף את כל התורה כולה. הלימוד מחולק לשלושה מסלולים: שלושה פרקים בכל יום, פרק אחד ליום, או לימוד יומי ב"ספר המצוות" המונגש לנשים וילדים. התקנה מדגישה את חשיבות ידיעת כל המצוות, כולל אלו שאינן נוהגות בימינו.

פרק א: האוצר היקר – מהות ספר ה"משנה תורה"

ספר ה"משנה תורה" לרמב"ם הוא אוצר רוחני שאין דומה לו בספרות התורנית. הרבי עורר בשיחותיו על כך שמדובר בחיבור היחיד המקבץ את כל התורה שבעל פה כולה לפרטי פרטים, כולל הלכות שאינן נוהגות בזמן הגלות, כמו הלכות בית המקדש והקרבנות. בעוד שפוסקים אחרים, ואפילו ה"שולחן ערוך", התמקדו רק בהלכות המעשיות של ימינו, הרמב"ם הציב לעצמו מטרה שונה: לחבר ספר שיכלול את כל מצוות התורה ומשפטיה, כדי שלא יהיה חסר דבר.

הרבי הסביר כי ישנה חשיבות עצומה לכך שהספר נכתב ב"לשון ברורה ודרך קצרה". זהו סגנון צח ונקי, המזכיר את לשון המשנה, שנועד לאפשר לכל יהודי – מ"קטן ועד גדול" – לדעת את ההלכה על בורייה ללא צורך בפלפולים מורכבים. המטרה המקורית של הרמב"ם הייתה שיהודי יקרא קודם את התורה שבכתב, ולאחר מכן ילמד את ספרו, ובכך יידע את התורה שבעל פה כולה מבלי להזדקק לספר אחר ביניהם.

מעבר להיבט הלימודי, חסידים מרגישים חיות מיוחדת בלימוד זה משום שהוא יוצר התאחדות עם נשמת הצדיק. הרבי הסביר זאת באמצעות הפירוש למילה "אנכי" (ראשי תיבות: אנא נפשי כתבתי יהבית – אני את נפשי כתבתי ונתתי). כשם שהקדוש ברוך הוא הכניס את עצמותו בתורה, כך הצדיק הכניס את נשמתו ומהותו בספרו. לכן, על ידי הלימוד ברמב"ם, אנו זוכים להתאחד עם עצמותו של הרמב"ם, ולא רק עם שכלו.

נקודה עמוקה נוספת שהרבי הדגיש היא שההלכות מכונות "כתרה של תורה". כשם שהכתר סובב ומקיף את הראש, כך ההלכה היא הרצון האלוקי המקיף את ה"מוח" והחכמה שבתורה. על ידי ידיעת כל הלכות התורה, היהודי "תופס" את הנקודה הפנימית של רצון ה' בשלמותה. לכן, הלימוד ברמב"ם הוא הדרך היחידה לקיים את המצווה המוטלת על כל יהודי לדעת את כל התורה כולה, ידיעה המזככת את האדם ומבטיחה לו חלק לעולם הבא.

כאשר יהודי ניגש ללמוד את הרמב"ם היומי, הוא לא רק צובר ידע, אלא מתחבר לאחדות נפלאה של התורה כולה. לימוד זה נוסך באדם תחושה של שלמות וסיפוק, כשהוא מגלה עד כמה רחב היקפה של תורתנו הקדושה ומתעורר בגעגועים עמוקים לזמן הגאולה, בו נוכל לקיים את כל המצוות הללו בפועל ממש.

פרק ב: סיפורה של מהפכה – השתלשלות התקנה

ההתעוררות הראשונה הניצוץ הראשון של המהפכה נדלק בהתוועדות שבת פרשת וישב, כ' בכסלו תשד"מ. הרבי עורר על כך שישנם רבנים וראשי ישיבות הבקיאים בסוגיות מסוימות, אך אינם יודעים סוגיות שלמות ועיקריות כמו אחדות ה', וזאת משום שאינם לומדים לפי הסדר שקבע הרמב"ם. הרבי הסביר בכאב כי בישיבות רבות לומדים רמב"ם רק על דיני ממונות וכדומה ("לימוד ישיבתי"), אך מדלגים על ספרים כמו "ספר המדע", ובכך עוברים על הכלל הבסיסי של הרמב"ם שסומך בהלכותיו המאוחרות על אלו הקודמות. באותה התוועדות הביע הרבי משאלה: "ויהי רצון שסוף-כל-סוף יתחילו כולם ללמוד תורה בהתאם לסדר שקבע הרמב"ם".

התקנה לא החלה מיד בכל העולם, אלא צמחה מתוך יוזמה של התלמידים-השלוחים בקזבלנקה שבמרוקו. הבחורים, ששמעו את דברי הרבי, החליטו להרים את הכפפה וארגנו חלוקה של כל י"ד ספרי הרמב"ם בין הציבור התורני במרוקו. הם קבעו שהלימוד יסתיים לקראת יום הולדתו של הרמב"ם ויום הולדתו של הרבי ב"א ניסן. הרבי נהנה מאוד מיוזמה זו, ובמכתב מהיר ששלח להם בחודש אדר כתב: "נתקבל ותשואות חן". מאוחר יותר, באחרון של פסח, הרבי ציין שהתעוררות זו של אחינו הספרדים במרוקו היא שגרמה לכך ש"סוף כל סוף נתעוררו" להכריז על התקנה לכולם.

הכרזה הרשמית על התקנה לכלל ישראל התקיימה ברגעים המרגשים של סעודת משיח, באחרון של פסח תשד"מ. הרבי הסביר שהמטרה היא ליצור אחדות מופלאה בין כל בני ישראל כדי לבטל את סיבת הגלות – שנאת חינוס. הרבי עורר על כך שכאשר אלפי יהודים לומדים את אותו עניין בתורה, הם נמצאים באותו מקום רוחני ומתאחדים ב"ייחוד נפלא".

בימים שלאחר מכן, ביחידות הכללית לאורחים בכ"ז בניסן, פירט הרבי את מסלולי הלימוד. הרבי קבע שהלימוד יתחיל ביום ראשון, כ"ז בניסן, על מנת לסיימו בכל שנה בערב חג הפסח, סמוך ליום הולדתו של הרמב"ם. עבור מי שיתקשה בלימוד שלושה פרקים, הציע הרבי מסלול של פרק אחד ליום, שיסתיים אחת לשלוש שנים.

הרבי ליווה את התקנה במסירות אדירה ובחביבות לא רגילה. חסידים מספרים שהיו רואים את הרבי יוצא מהחדר עם ספר הרמב"ם בידו, נכנס לרכב ולומד בו לאורך כל הדרך בנסיעותיו לאוהל, בדביקות עצומה. הרבי אף הגיה בעצמו את לוח ה"מורה שיעור" כדי לוודא שהחלוקה נעשית בדיוק כפי רצונו. הרבי הסביר שלמרות שבלימוד קבוע יש חשש ללימוד שטחי, הרי שיש לנו הוראה מהרבי הריי"צ שחילק את ספר התניה לשיעורים, וכי מדובר בלימוד "תורת ה'" שיש לגשת אליו ביראת כבוד ובזיכוכ. מהרגע שהוכרזה התקנה, היא הפכה לשם דבר, ויהודים בכל רחבי תבל החלו ללמוד רמב"ם בחיוס ובחמימות, מתוך ידיעה שזהו הדרך למשוך את הגאולה

פרק ג: נתיב לכל נפש – מסלולי הלימוד והנהגתם

כדי שכל אחד ואחת מישראל יוכלו לקחת חלק בתקנה, הרבי הסביר וקבע שלושה מסלולים שונים: 1. שלושה פרקים ליום: זהו המסלול העיקרי, המיועד למי שיכול להקדיש זמן רב יותר ללימוד. במסלול זה מסיימים את ספר ה"משנה תורה" כולו בכל שנה, בדומה למנהג ישראל לסיים את התורה שבכתב פעם בשנה.

2. פרק אחד ליום: מסלול זה נועד לאנשים שתנאי חייהם או עיסוקיהם אינם מאפשרים להם ללמוד שלושה פרקים. במסלול זה מסיימים את הספר פעם בשלוש שנים, בדומה למנהג שהיה קיים בעבר בארץ ישראל לסיים את התורה אחת לשלוש שנים.

3. ספר המצוות: מסלול זה מיועד למי שמתקשה בלימוד ה"משנה תורה" עצמו, ובמיוחד עבור נשים וילדים. בכל יום לומדים את המצוות המקבילות לנושא הנלמד במסלול של שלושת הפרקים, כך שכל בני ישראל מאוחדים סביב אותו עניין באותו יום.

השילוב שבין בקיאות לזיכוכ העיון למרות שהלימוד היומי במסלולים המהירים דורש הספק רב, הרבי ביקש שלא ניגש אליו בצורה שטחית בלבד. הרבי עורר שכל יהודי הלומד שלושה פרקים, ישתדל ללמוד בכל יום לפחות הלכה אחת או פרט אחד ב"זיכוכ" ובעיון מעמיק יותר, לפי כוחו. כדי להקל על הלימוד העיוני, הרבי אף דחק להוציא לאור ספר "מראי מקומות" מפורט, שיסייע ללומדים למצוא את המקורות לכל הלכה בנקל.

נקודה חשובה שהרבי הדגיש היא הלימוד דווקא על פי הסדר המדויק שקבע הרמב"ם. הרבי הסביר שהרמב"ם בנה את ספרו "הלכות הלכות", כשכל הלכה מאוחרת מסתמכת על דברים שנכתבו קודם לכן. לכן, אין לדלג על ספרים "לא ישיבתיים" כמו ספר המדע או ספר אהבה, כי ללא הלימוד שלהם חסר היסוד להבנת המשך התורה.

קביעות וחיות בלימוד הרבי עורר שהחלטה להצטרף ללימוד תהיה "בלי נזר", אך מתוך החלטה תקיפה שזהו חוק שלא יעבור. יש להשתדל לסיים את הלימוד בכל יום לפני הלילה, אך מי שלא הספיק יכול להשלים את הלימוד עד עלות השחר. הרבי ביקש שהלימוד לא יהיה חלק מ"סדרי" הישיבה הרגילים, אלא ינבע מתוך חיות ורצון עצמי של התלמידים בזמנם החופשי, כחיבור אישי לנשיא הדור.

פרק ד: חיים של גאולה – סגולות, מופתים וסיומים

בפרק האחרון של התחקיר, נראה כיצד לימוד הרמב"ם היומי הוא הרבה מעבר ללימוד תורה רגיל; זוהי דרך סלולה שהרבי גילה לנו כדי להמשיך רפואה, ברכה ואת הגאולה האמיתית והשלמה לתוך חיינו.

כלי לרפואה ולמופתים הרבי הסביר כי לימוד הרמב"ם הוא סגולה נפלאה לבריאות ולניסים. הרמב"ם חילק את ספרו ל-83 הלכות, ומספר זה הוא כמניין המילה "מחלה", ולכן לימוד ההלכות הללו פועל רפואה לכל סוגי התחלואים. הרבי אף עורר על כך ששמו של הרמב"ם הוא ראשי תיבות של הפסוק "רבות מופתי בארץ מצרים", ומי שזקוק למופת בחייו – הדרך לכך היא לימוד הרמב"ם. בנוסף, חסידים ידעו כי הבעל שם טוב והמגיד ממזריטש עוררו שזהו לימוד המהווה סגולה ליראת שמיים ולביטול מחשבות זרות.

טעימה מחיי הגאולה הרבי הסביר שלימוד הרמב"ם מכין אותנו לעידן הגאולה, שבו לא יהיו עוד מחלוקות וספקות והרצון האלוקי יהיה ברור וגלוי לכל. בספר "משנה תורה" ההלכות פסוקות ובהירות, ובכך אנו מתרגלים לחיות בעולם שכולו "שם הוי", עולם שבו הכל מאיר ומוכן בחיות מיוחדת. הרבי עורר כי עצם ההחלטה הטובה להצטרף ללימוד פועלת מיד את ביטול סיבת הגלות – שהיא ההיפך מאהבת ישראל – ומביאה את הגאולה במהרה.

הרבי ייחס חשיבות וחביבות עצומה לעריכת ה"סיומים" בכל פעם שמסיימים מחזור לימוד או אפילו ספר אחד מהרמב"ם. הרבי עורר שיש לערוך חגיגות אלו ב"רוב עם הדרת מלך", מתוך שמחה וטוב לבב ובפרסום רב, כדי להוסיף חיות בלימוד. אחד הרגעים המרגשים בתולדות התקנה היה כאשר השלוחים במרוקו ובמצרים ערכו סיומים במקומות שבהם חי ופעל הרמב"ם, והרבי חילק מה"משקה" שהובא מאותם סיומים כשהוא ניכר בהתרגשות גלויה. גם הסיומים הנערכים מדי שנה על ציון הרמב"ם בטבריה זכו לחיבה מיוחדת מהרבי.

החיות המיוחדת שליוותה את התקנה לא נעצרה בין כתלי חסידות חב"ד, אלא סחפה אחריה את גדולי ישראל מכל החוגים, שראו בה מתנה יקרה לאיחוד העם סביב התורה כולה. הרבי עורר בחמימות רבה על הצורך לשתף את כל "מלכי רבנן" בחגיגות הסיום, ואכן גדולי התורה מכל המגזרים השיבו בחיבוק חם ובהצטרפות מעשית.

בניו יורק, המעמד האדיר במלון "הילטון" איחד ענקי עולם כמו הגאון רבי משה פיינשטיין והאדמו"ר מקלויזנבורג ששלחו את ברכתם למשתתפים, לצד הגאון רבי פנחס הירשפרונג שהגיע במיוחד מקנדה לכבוד המאורע. סיפור מרגש במיוחד נרשם סביב הגאון רבי יעקב קמינצקי, מחשובי רבני ליטא, שלמרות חולשתו הרבה התאמץ וכתב מאמר תורני מיוחד לקובץ "הדרת מלך" שיצא לאור עבור לומדי הרמב"ם.

גם בארץ הקודש המהפכה האירה פנים לכלל המגזרים; בכינוס המרכזי ב"בנייני האומה" פיארו את בימת הכבוד האדמו"ר ה"פני מנחם" מגור, שנשא דברים נלהבים בשבח התקנה, וראש ישיבת "שפת אמת" הגאון רבי יצחק פלקסר שדרש בלהט לכבוד הלימוד המשותף. הרבי הסביר בשיחותיו כי ההתאחדות של גדולי ישראל סביב לימוד ה"כתר" של התורה, היא ההלכה הפסוקה, פועלת אחדות אמיתית ונצחית בשורש הנשמות ומבטלת את סיבת הגלות. במרוצת השנים המשיכו להצטרף עוד רבנים רבים, ביניהם פוסק הדור הגאון רבי שמואל וואזנר והאדמו"רים מבאיין ומכנובקה-בעלזא, שראו בתקנה כלי קדוש ומקיף לזיכוך העולם ולהכנתו לגאולה.

הציפייה להתגלות השלמה התקנה שהרבי נתן לנו היא המתנה היקרה ביותר שמאחדת את עם ישראל סביב התורה כולה. הרבי הסביר שבזכות אחדות זו אנו זוכים לפעול זיכוך בעולם כולו, עד שנגיע ליעד הסופי שבו חתם הרמב"ם את ספרו: "ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד". אנו חדורים באמונה שעל ידי ההתמדה בלימוד זה נזכה מיד לראות את הרמב"ם יחד עם משיח צדקנו, והם יבואו ויפתרו לנו את כל השאלות שנותרו פתוחות.

תוהה איך לסיים את כל התורה כולה, זה פשוט תלמד את כל הרמב"ם!

1

ספר המצות

תזכו ללמוד את ספר המצות לרמב"ם ולסיימו בשנה אחת

3

פרקים ליום

תזכו ללמוד את ספר המשנה תורה לרמב"ם ולסיימו בשנה אחת

1

פרק ליום

תזכו ללמוד את ספר המשנה תורה לרמב"ם ולסיימו בשלוש שנים

"ממשה עד משה לא קם כמשה"

מסע מרתק בעקבות
"הנשר הגדול"

הנער מקורדובה

הרמב"ם נולד בקורדובה המפוארת של "תור הזהב". נתמקד בסיפור הילדות על "בן הקצב" - הילד שהתקשה בלימודו, בכה לפני ארון הקודש וזכה לפתיחת הלב. הפרק מסתיים בפריצת צבא ה'אל-מוואחידון' לעיר והצורך לברוח ללא נודע

א

השמש של שנת ד'תתצ"ח שטפה בזהב את סמטאותיה של קורדובה, פנינת אנדלוסיה. ריח פריחת ההדרים התערבב בניחוח הישן של קלפי עור ודיו בבית המדרש של רבי מיימון הדיין. בעיר הזו, שבה הפילוסופיה נשקה להלכה והשירה העברית פרחו כבגני עדן, עמד ילד קטן אחד, משה שמו, והרגיש שהעולם סוגר עליו.

משה לא היה סתם ילד. הוא היה דור שביעי לדיינות, נצר לשושלת שהגיעה עד לרבי יהודה הנשיא ודוד המלך. שמו, משה, לא נבחר במקרה - הוא נועד להיות ממשיך דרכו של הרועה הנאמן, זה שידלה את פניני התורה ממעמקי התלמוד וינגיש אותן לכל יהודי, מקטן ועד גדול. אפילו שם משפחתו, מיימון, רמז על מהותו: "מיימון" מלשון מים, המים הזכים של החסד והתורה שדרכם עתיד היה להאיר את העולם.

אך באותם ימים, האור הזה נראה רחוק מאוד.

האגדה מספרת שבילדותו, משה הצעיר התקשה בלימודו. המילים בגמרא נראו לו כחומות בצורות, והסוגיות - כערפל סמיך. רבי מיימון, שחשק נפשו לראות בבנו תלמיד חכם העמל בתורה כמותו, איבד לרגע את סבלנותו. מתוך כאב ועוגמת נפש על כך שבנו אינו מצליח לקלוט את הלימוד, הטיח בו את הכינוי שצרב את נשמתו: "בן הקצב". הכינוי הזה, שהתייחס למוצאה של אמו שנפטרה בלידתו, היה כסכין בליבו של הנער.

באותו לילה, כשקורדובה נרדמה לצלילי המזרקות, משה לא מצא מנוח. בלב שבור ועמוס דמעות הוא חמק אל בית הכנסת השומם. הוא נעמד מול ארון הקודש, ידיו הקטנות לופתות את הפרוכת, ושפך את מר ליבו לפני בורא עולם. "אנא ה', האר עיני בתורתך!" התחנן בבכי, עד שנרדם מרוב תשישות על הספסל הקר.

כאן טמון הסוד הגדול שחסידות חב"ד מלמדת אותנו על הרמב"ם: מצד אחד, הוא היה "קדוש מרחם". הוא נולד בערב פסח, שעה ושליש לאחר חצות היום - בדיוק הזמן שבו מתחילים להקריב את קורבן הפסח. זהו זמן של ביטול העבודה הזרה והכנה לגאולה, זמן שבו השכינה כבר מתחילה להאיר. אך מצד שני, הנשמה העניקית הזו הייתה זקוקה ל"גייעה עצמית". כדי שהחכמה תרד למטה ותהפוך לחלק ממנו, משה היה צריך לעבור דרך התפילה, הדמעות והמאמץ האישי. כשקם בבוקר, הוא הרגיש שרוח חדשה נסכה בו; המנעולים נפתחו, והלב נאור.

השנים הבאות היו שנים של שקט יחסי בצל תורתו של אביו וגדולי ספרד. משה גמע בשקיקה כל סוגיה, צלל אל נבכי המדעים והאסטרונומיה, והחל לגבש את שכלו המונומנטלי. אך השקט היה רק השקט שלפני הסערה.

בשנת ד'תתק"ח (1148), כשהיה משה נער בן שלוש עשרה, השמים מעל קורדובה התקדרו. צבאות ה'אל-מוואחידון', קנאים מוסלמים אכזרים, פרצו אל העיר כנחשול שחור. הם הציבו בפני היהודים ברירה איומה: להתאסלם או למות. קהילות מפוארות נחרבו בן לילה, בתי כנסת הפכו למסגדים, וריח השריפה מילא את האוויר.

רבי מיימון הבין שאין להם עוד מקום בביתם. באישון ליל, הם ארזו את המעט שיכלו לקחת - בעיקר כתבי יד יקרים - ויצאו אל הלא נודע. הנער משה הביט לאחור על קורדובה המתרחקת, על עיר ילדותו שהפכה לגיא צלמוות, וידע שמכאן מתחילה מסכת נדודים שתעצב את דמותו כמנהיג האומה.

הם צעדו אל תוך המדבר, פליטים בארצם, כשמאחוריהם עשן המלחמה ולפניהם רק אמונה יוקדת. אך דווקא שם, בדרכים המאובקות ובחום הלוחט, החל משה לכתוב את השורות הראשונות של פירושו למשנה - האור שהחל לנצנץ בקורדובה סירב לכבות, והוא עמד להאיר את צפון אפריקה כולה.

במרתפי המסתור

משפחת הרמב"ם מגיעה למרוקו. הרמב"ם חי חיים כפולים תחת שלטון קנאי. כאן הוא כותב את "איגרת השמד" כדי להציל את רוחם של היהודים האנוסים. המתח מגיע לשיאו כשהוא הופך למבוקש על ידי השלטונות ובורח באישון לילה לספינה.

ב

הצללים בסמטאותיה הצרות של פאס היו ארוכים ומאיימים. בכל פינה ארבו עיניהם הבוחנות של חיילי ה'אל-מוואחידון'. עבור משפחת מיימון, שהגיעה למרוקו בשנת ד'תתק"כ (1160) לאחר שנות נדודים מפרכות בספרד, העיר פאס לא הייתה מקלט בטוח, אלא כור היתוך לוחט. כאן, תחת שלטון קנאי שלא הותיר ברירה מלבד התאסלמות או מוות, נאלץ הנער משה, שכבר הפך לעלם צעיר ומבריק, לנהל חיים כפולים: מוסלמי כלפי חוץ, אך יהודי בוער ולוהט במחשכים.

היה זה עולם של "חמץ". חסידות חב"ד מסבירה שהחמץ מסמל את הישות, הגאווה והרשע של ה'אל-מוואחידון', שניסו לכפות את דעתם על העולם בכוח החרב. משה הבין שנשמתו ירדה לעולם דווקא אל הזמן והמקום הנמוכים הללו כדי לבצע עבודת "אתכפיא" – לכפות את הרע ולברר מתוכו את ניצוצות הקדושה. במרתפים טחובים, לאור נר דקיק, הוא המשיך לשקוד על תורתו של אביו ועל דברי רבו החדש בפאס, רבי יהודה הכהן אבן שושן.

המשבר הגיע לשיאו כאשר שמועה פשטה בין האנוסים: רב אחד, שחי בביטחון מחוץ לאזור השמד, פרסם פסק הלכה אכזרי הקובע כי כל יהודי שהודה בנבואת מוחמד, אפילו למראית עין, הוא רשע שתפילתו אינה נשמעת. הייאוש החל לכרסם בלבבות. אנשים הרגישו שאבדה תקוותם, שאם הם נאלצים להעמיד פנים כגויים, אין להם עוד חלק באלוקי ישראל.

משה לא יכול היה לשתוק. מתוך הלב השבור של פאס, הוא שלח את ידו אל הקולמוס וכתב את "איגרת השמד" (הידועה גם כמאמר קידוש השם). בין שורות האיגרת פעם לב חסידי מלא באהבת ישראל, כזה שחסידות חב"ד תנער מאוחר יותר מאבק הדורות: הוא לימד את העם שכל יהודי הוא יהלום יקר. "אל יחשוב האדם שאם עבר על מצווה בגלל האונס, הקב"ה מואס בו", לחש משה אל הנייר. הוא הסביר שגם מצווה אחת קטנה שיהודי אנוס עושה בסתר – נשיקת מזוזה חטופה או תפילה בלב – יקרה לאין קץ בעיני הבורא. המילים הללו היו כטל תחייה לאומה הגוועת; הן החזירו את האמונה שגם במעמקי השאול, הקשר עם אלוקים לא ניתק.

בזמן שהעיר רעדה מאימה, משה עצמו היה עסוק במפעל אדיר נוסף: כתיבת "פירוש המשניות". הוא כתב אותו על גבי פיסות נייר בדרכים, בסתר ובמנוסה. חכמת חב"ד רואה בכך הוכחה שהתורה היא "למעלה מהזמן" ומנסיבות החיים הפיזיות. למרות הרעב, הפחד מהלשנות והנדודים, שכלו של הרמב"ם נותר צלול ומחובר אל נצח התורה, כאילו הוא יושב בהיכל שקט ומוגן.

אך הטבעת סביבו החלה להתהדק. המלכות גילתה כי בקרבה צומח מנהיג רוחני שמחזק את האנוסים ביהדותם. רבו, רבי יהודה בן שושן, נתפס והוצא להורג על קידוש השם. משה הפך למבוקש מספר אחד. המלכות ראתה בכתביו מרד גלוי. לילה אחד, בשנת ד'תתקכ"ה (1165), הגיע המידע הגורלי: השלטונות בדרכם לביתו.

באישון ליל, בלב פועם ובצעדים חרישיים, חמקה משפחת הרמב"ם אל הנמל. הם עלו על ספינה רעועה, משאירים מאחוריהם את חומות פאס ואת צללי השמד. כשהספינה התרחקה מהחוף והגלים החלו להכות בדפנותיה, הביט משה אל האופק. הוא ידע שהים עלול להיות מסוכן לא פחות מהחרב המוסלמית, אך הוא נשא עמו את האור הגדול של אהבת ישראל ושל המשנה המפורשת – אור שעתיד להאיר את ארץ הקודש.

סערה בלב ים

המסע המטלטל בים, הנס בלב הנחשולים. ההגעה לעכו והביקור המרגש בירושלים ובחברון. הרמב"ם רואה את חורבן הארץ ומבין ששליחותו להנהיג את העם ולהקים את "משנה תורה" תתבצע דווקא ממצרים.

ג

הים התיכון לא גילה רחמים ביום העשירי לחודש אייר, שנת ד'תתקכ"ה (1165). רוח שחורה הגיחה מהמערב, מטיחה נחשולי ענק אל דפנותיה הרעועות של הספינה שעשתה את דרכה מחופי מרוקו אל המזרח. על הסיפון המטלטל, בין זעקות המלחים וריח המלח הצורב, עמד רבי משה בן מימון. הוא לא היה רק מלומד בודד; הוא נשא עמו את גורלה של משפחתו ואת כתבי היד שעתידיים היו לשנות את פני ההיסטוריה היהודית.

לפתע, גל אימתני, "נחשול שבים" כפי שכינה אותו מאוחר יותר, התנשא מעל הספינה ואיים לקבור אותה במעמקים. בלב הסערה, כשהמוות מנשף בעורפו, הרמב"ם לא איבד את צלילות דעתו. הוא הבין שזהו רגע של מבחן קוסמי. הוא נדר נדר: יום זה, ויום עלייתם לספינה, יהיו ימי צום ותענית עבורו ועבור זרעו עד סוף כל הדורות. שם, מול פני התהום, הוא חווה את מה שחסידות חב"ד תגדיר כביטול המוחלט - המקום שבו האדם מוצא את אלוקיו רק כשהוא נותר לבדו מול האינסוף.

הנס התרחש. הים נרגע. ביום השלישי לחודש סיוון, כפות רגליו של הרמב"ם נגעו סוף-סוף באדמת נמל עכו. הוא ניצל מהשמד של מרוקו ומהתהום של הים. עכו של אותם ימים הייתה מבצר צלבני, מקום של מתח וסכנה, אך עבור הרמב"ם היא הייתה שער הכניסה לבית. הוא לא התמהמה; התשוקה לארץ ישראל בערה בו כפי שהיא בוערת בנשמתו של כל יהודי, אך אצל הרמב"ם הייתה זו התקשרות לשורש.

בחודש מרחשוון, תחת איום מתמיד מצד השלטון הצלבני האכזרי, יצא הרמב"ם למסע מסוכן אל ירושלים וחברון. כשהגיע לירושלים ביום השישי בחודש, לבו נחמץ. העיר שפעם הייתה תפארת עולם הייתה שוממת, דלה, ונתונה בידי זרים. הוא נכנס להר הבית, ל"בית הגדול והקדוש", והתפלל בין החורבות. משם המשיך לחברון, אל מערת המכפלה.

כשנפל הרמב"ם על קברי האבות בחברון ביום התשיעי במרחשוון, הוא לא עשה זאת רק כעולה רגל פרטי. חסידות חב"ד מלמדת אותנו שזו הייתה "התקשרות לצדיקים" במובן העמוק ביותר. כמו כלב בן יפונה בשעתו, הרמב"ם הגיע לאבות כדי לשאוב כוח למשימה לאומית אדירה שעוד לא הושלמה. הוא ידע שהתורה עומדת בפני משבר, שהעם מפוזר ומבולבל, והוא נזקק לברכתם של אברהם, יצחק ויעקב כדי לבנות את "היד החזקה" שתאחד את כולם.

אך אז הגיעה ההכרה הכואבת. ארץ ישראל הייתה חרבה מדי, חלשה מדי מכדי לשמש בסיס למפעל האדיר שתכנן. במצרים, לעומת זאת, המתינה קהילה יהודית גדולה שהייתה נתונה תחת השפעה מסוכנת של כת הקראים. הרמב"ם הבין את תוכנית ההשגחה: עליו לרדת למצרים.

רבים תמהו - איך יכול "הנשר הגדול" לעזוב את ארץ הקודש ולעבור למקום שבו התורה אוסרת להתיישב? חסידות חב"ד מסבירה זאת בסוד ה"ירידה לצורך עלייה". בדיוק כפי שגלות מצרים המקורית הייתה "כור הברזל" שבו חושל עם ישראל לקראת מתן תורה בסיני, כך הירידה של הרמב"ם למצרים הייתה הכרחית כדי להקים שם את "ממלכת התורה".

מצרים תהיה המעבדה, המרכז הפוליטי והרוחני שממנו יפיץ את אורו לכל העולם כולו. בשנת 1166, שנה לאחר שהגיע לארץ, נפרד הרמב"ם מהרי הגליל וירד דרומה. הוא לא ידע ששם, בארץ הפירמידות, מחכה לו הטרגדיה האישית הגדולה ביותר שתטלטל את חייו - אך גם שם יונח היסוד לחיבור שיאיר את עיני ישראל עד סוף כל הדורות.

מיגון לשמחה

ד

המוות של האח דוד בטביעת ספינה. הרמב"ם קורס למיטה לשנה שלמה. כשהוא קם, הוא הופך לרופא כדי לפרנס את משפחתו, ומתחיל בכתיבת "משנה תורה" - הפרויקט שישנה את העולם התורני כולו

הים ההודי מעולם לא נראה אכזרי כל כך. בשנת ד'תתקל"ז (1177), שמועה נוראה עשתה את דרכה מחופי המזרח אל תוך פוסטאט שבמצרים, והכתה בביתו של רבי משה כרעם ביום בהיר: הספינה עליה הפליג אחיו הצעיר והאהוב, רבי דוד, טבעה במצולות. יחד עם דוד, אבדו לא רק כספי המשפחה כולה, אלא גם הלב הפועם של משפחת מיימון. דוד היה יותר מאח; הוא היה התלמיד, השותף, והמשענת שאפשרה לרמב"ם להקדיש את חייו לתורה בשלווה. כעת, האור הגדול של פוסטאט כמעט כבה מעוצם היגון.

"הרעה הגדולה שבאה עלי באחרונה, שהיא רעה מכל רעה שעברה עלי מיום היותי ועד היום הזה", כתב הרמב"ם בכאב שחוזר את דפי ההיסטוריה. השבר היה כה עמוק, עד שהנשר הגדול, האיש שתמיד נראה כצוק איתן של שכל וביטחון, קרס אל מיטתו. במשך שנה תמימה הוא שכב חולה, סובל משחין רע ומדלקת, אך בעיקר מ"תמהון לבב" – דיכאון קשה שאיים לכלות את נשמתו. "כל עת שאראה כתב-ידו או ספר מספריו, יהפך עלי לבי ויעורו יגוני", התוודה. היה זה רגע של חושך מוחלט, שבו נדמה היה שמפעלו הרוחני של הרמב"ם יטבע יחד עם אחיו במצולות.

אך דווקא מתוך תחתית השאול, החלה לנבוט תובנה חסידית עמוקה שהרמב"ם יחרוט לדורות: הגוף ככלי לנשמה. הרמב"ם הבין שכדי למלא את שליחותו האלוקית, עליו לשקם את כלי הקיבול שלו – את גופו. הוא קבע בחיבוריו כי "היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא". עבורו, בריאות אינה מטרה בפני עצמה, אלא תנאי הכרחי: "אי אפשר שיבין או ידע דבר מידיעת הבורא והוא חולה". באותם רגעים של החלמה, הוא לא רק ריפא את עצמו, אלא החליט להפוך לרופא עבור העולם כולו.

עול הפרנסה של משפחת אחיו האלמנה וביתו שלו אילץ אותו לקום מהריסות חייו. הוא החל לעסוק ברפואה, ועד מהרה שמו יצא למרחוק כמי שמצליח לרפא לא רק את הגוף אלא גם את הנפש. הוא מונה לרופאו האישי של הסולטן צלאח א-דין ושל בנו אל-אפצ'ל. סדר יומו הפך לסיוט של עבודה מפרכת: שעות ארוכות בארמון המלך, נסיעות הלך ושוב בדרכים המאובקות, וחזרה לבית מלא בחולים הממתינים לעצתו עד שעות הלילה המאוחרות. לעיתים היה כה תשוש, עד שנאלץ לטפל בחוליו כשהוא שוכב פרקדן מרוב עייפות.

כאן מתגלה הסוד הגדול של חסידות חב"ד על הרמב"ם: ביטול היש. איך יכול אדם, תחת עומס רפואי ומנהיגותי כה כבד, לכתוב את היצירה המסודרת, המדויקת והמקיפה ביותר בתולדות ישראל – "משנה תורה"? הרבי מליובאוויטש מסביר שזהו נס של ביטול מוחלט. הרמב"ם ביטל את ה"אני" שלו, את עייפותו ואת צערו הפרטי למען כלל ישראל. הוא הפך לצינור נקי להעברת התורה. בכל רגע פנוי, בין מטופל למטופל, בין הארמון לבית, הוא רכן על הכתבים וסיכם את כל התורה שבעל פה כולה לתוך י"ד ספרים של "היד החזקה".

מתוך הטרגדיה של אובדן האח, צמחה המנהיגות העולמית שלו. הוא לא היה עוד רק תלמיד חכם נודד, אלא "הנשר הגדול" המנהיג את קהילות מצרים ותימן, וכותב ספר שיאחד את העם היהודי לדורות. השמש בפוסטאט זרחה שוב, והפעם היא האירה את כל ארבע כנפות תבל דרך דפי ה"משנה תורה".

המהפכה התורנית

הרמב"ם משלים את 14 ספריו. הוא כותב על המקדש ועל המשיח כאילו הם כאן עכשיו. הפרק מתאר את המאבק שלו בקראים ואת הפיכתו ל"נשר הגדול" שפורש כנפיו על כל הגולה, מתימן ועד אירופה.

ה

החדר הקטן בפוסטאט היה דחוס בחום המצרי הכבד, אך רבי משה לא הרגיש בו. על שולחנו נערמו קלפים, שורות-שורות של דיו שחור ומדויק שסיכמו עשור של יגיעה על-אנושית. לאחר עשר שנים של הסתגרות, שבהן כמעט ולא יצא מפתח ביתו, הוא הניח את הקולמוס. לפניו נחו 14 כרכים - י"ד ספרים שנועדו להיות "היד החזקה" של העם היהודי. הוא ידע שהשם שבחר, "משנה תורה", יעורר סערה; זהו שם נועז המצהיר שמי שיקרא בתורה שבכתב ובספר הזה, ידע את התורה כולה.

באותו לילה, כך מספרת האגדה, נראה אליו אביו בחלום יחד עם אדם נוסף, הדור פנים. "משה בן עמרם לפניך", אמר אביו, והרמב"ם נבהל. אך משה רבנו עיין בספר ואמר לו: "יישר כוחך". האישור השמימי הזה ניתן לחיבור ששינה את כללי המשחק של עולם ההלכה.

הרמב"ם לא כתב רק עבור ההווה; הוא כתב עבור הגאולה. בעוד שאר הפוסקים התמקדו בהלכות הנהוגות בגלות, הרמב"ם העז לכתוב על בית המקדש, על הקורבנות ועל עבודת הכהנים כאילו הם קיימים כאן ועכשיו. בחזונו המופלא, הוא ראה את האיכרים חורשים את אדמת ארץ ישראל ואת החיילים היהודים שומרים על גבולותיה. חסידות חב"ד מלמדת שתפיסה זו היא "הלכתא למשיחא": הרמב"ם הוא הפוסק היחיד שהכניס את הלכות משיח כחלק מחייב ובלתי נפרד מספר ההלכה. בכך הוא קבע שהגאולה אינה רק תקווה מופשטת שמתפללים עליה, אלא מציאות הלכתית ממשית שצריך להתכונן אליה בפרטי פרטים.

בזמן שהשלים את כתיבת הקודקס, הפך הרמב"ם ל"נשר הגדול" שפורש כנפיו על פני הגולה כולה. כוחו לא היה רק בספרים, אלא במנהיגות של ברזל. הוא עבר מאלכסנדריה לפוסטאט במיוחד כדי להילחם בכת הקראים שסחפה אחריה רבים. בחוכמתו ובעוצמת אישיותו, הוא הצליח לחלץ את משרת ה"נגיד" מידי מנהיגי הכת והחזיר רבבות לחיק התורה שבעל פה. השפעתו הגיעה עד לתימן הרחוקה, שם היהודים נרדפו וזעקו לעזרה. הרמב"ם שלח להם את "איגרת תימן", שחיזקה את רוחם ומנעה מהם להיסחף אחרי משיחי שקר. הערצתם אליו הייתה כה גדולה, עד שהוסיפו את שמו לתפילת הקדיש.

אך מתחת לפני השטח של ההלכות הברורות והפסוקות, נטמנה עוצמה רוחנית מסוג אחר. חסידות חב"ד חושפת את "אחדות התורה" של הרמב"ם: למרות שספרו נכתב בלשון נגלית ופשוטה, הוא טמן בתוכו את סודות הקבלה. משפט הפתיחה של הספר - "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון" - אינו רק הגדרה פילוסופית. המילים "יסוד היסודות" הן תרגום מדויק של דברי הזוהר הקדוש, והאותיות הראשונות של המילים "יסוד היסודות ועמוד החכמות" מרכיבות את השם המפורש (י-ה-ו-ה). הרמב"ם, כך גילה הרבי מליובאוויטש, היה מקובל גדול שהסתיר את חוכמתו בתוך גלימת ההלכה, מתוך הבנה שהאמונה השכלית והסוד האלוקי הם מהות אחת.

הספר הופץ במהירות, אך יחד עם ההערצה החלו להתעורר גם קולות של התנגדות. הראב"ד, הגאון מפרובאנס, החזיק את הקלפים בידו והחל לכתוב את השגותיו החריפות, מכין את הקרקע לאחד הפולמוסים הגדולים ביותר שידע העולם היהודי.

מורשתו ממשיכה

ימיו האחרונים בקהיר, פטירתו והמסע המסתורי של הארון לטבריה. סקירה של המורשת שלו היום - איך תקנת הרבי מליובאוויטש ללימוד הרמב"ם היומי מחברת מיליוני יהודים בכל רגע נתון.

הרוח המלוכה של הנילוס נשבה מבעד לחלון חדרו של רבי משה בפוסטאט. השנה היא שנת ד'תתקס"ה (1204), והנשר הגדול מרגיש שכנפיו כבדות. "כוחי כשל, וליבי קץ, ורוחי קצרה", הוא לוחש אל הקולמוס שבידו. גופו, ששימש ככלי קודש לריפוי רבבות, נחלש מעול התלאות והנדודים. הוא מביט אל ערימות הקלפים שעל שולחנו - "משנה תורה", "מורה נבוכים", אלפי תשובות בהלכה - ויודע שאת שליחותו בעולם הזה הוא השלים.

בכ' בטבת, השמש המצרית שקעה ואיתה שקע המאור הגדול של הגולה. דממה כבדה נפלה על קהיר. במשך שלושה ימים רצופים בכו יהודים ומוסלמים יחד ברחובות פוסטאט, ובארץ ישראל הוכרז צום - "נלקח ארון האלוקים", זעקו המקוננים. אך כאן רק מתחיל הפרק המסתורי והמופלא ביותר במסעו.

האגדה מספרת שעל פי צוואתו, הונח ארונו על גמל שייצא לדרך אל עבר ארץ האבות. השיירה צעדה תחת חום המדבר היוקד, כשלפתע הגיחו שודדי דרכים. המלווים המבוערים נפוצו לכל עבר, והשודדים, בראותם את הארון המפואר, ניסו להשליכו לים או לשדוד את תכולתו. אך אז אירע דבר שהקפיא את דמם: שלושים גברים חסונים ניסו להרים את הארון, אך הוא נותר דבוק לאדמה כאילו משקלו כמשקל הר סיני כולו. פחד אלוקים נפל על הליסטים. "איש אלוקים קדוש הוא!", קראו בבעתה, והפכו משודדים למשמר כבוד שליווה את הארון עד לחופי הכנרת. הגמל נעצר רק בטבריה, ליד קבר אביו של הרמב"ם ותלמידי רבי יוחנן בן זכאי. שם, בין ההרים המשקיפים אל המים הכחולים, נטמן מי שעיצב את דמותה של היהדות לדורות.

אך האם הרמב"ם באמת נח? שמונה מאות שנה לאחר מכן, בחדר קטן בברוקלין, קם נשיא דורנו, הרבי מליובאוויטש, והכריז על מהפכה: "תקנת הרמב"ם היומי". הרבי הבין שהרמב"ם לא כתב את ספרו רק עבור הגאונים המפלפלים, אלא עבור כל יהודי שרוצה להחזיק במוחו את מפת הדרכים האלוקית כולה.

כיום, המורשת הזו בוערת באלפי בתי מדרש ובבתים פרטיים בכל רגע נתון. בזכות המסלולים שתקן הרבי - שלושה פרקים ליום, פרק אחד או לימוד ספר המצוות - נפרצה הדרך לכל יהודי, גם הפשוט ביותר, לקיים את מצוות "ידיעת התורה" בשלמותה. זוהי תובנה חסידית עמוקה: התורה אינה אוסף של פרטים מנותקים, אלא יחידה אחת. כשיהודי לומד את הרמב"ם, הוא לא רק לומד הלכה - הוא מתחבר לרצונו המקיף של הבורא, מהלכות בית הבחירה ועד לדיני קניין. הרמב"ם חתם את ספרו בנבואה המהדהדת את היעד של חסידות חב"ד והעולם כולו: "ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה... ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד". המילים האחרונות שכתב, "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", אינן רק חזון רחוק. בכל פעם שיהודי פותח את כרך הרמב"ם וגומע את הפרק היומי, הוא ממיס עוד חומת בערות, הוא מכסה עוד פינה בעולם בדעה את ה', והוא מקרב את הרגע שבו הקול הגדול שפרץ בקורדובה וקהיר ימלא את היקום כולו.

המסע של משה בן מימון לא הסתיים בטבריה; הוא ממשיך במוחו ובלבו של כל לומד, בכל בוקר ובכל לילה, עד להתגלות המוחלטת של הדרגה שעליה חלם הנשר הגדול - גאולה אמיתית ושלמה..

הרבי גילה לנו מתנה יקרה: תקנת לימוד הרמב"ם המאחדת את כל ישראל ב"יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו". הרבי הסביר שבלימוד זה אנו זוכים לדעת את כל התורה כולה בשלימותה וזוכים לחיות מיוחדת בכל יום. הלימוד פועל זיכוך הנפש, ומהווה סגולה ליראת שמיים ורפואה. הרבי עורר שזהו הצעד שמזרז את הגאולה האמיתית.

מדברי רבינו הק' מייסד התקנה

מדברי הרבי מלויבאוויטש
רבי מנחם מענדל שניאורסאהן
מנהיג חסידות חב"ד ומייסד תקנת הרמב"ם

פרשני הי"ד

סקירה מרתקת על מפרשי היד החזקה לרמב"ם

הפרשן הראשון

מפרש הרמב"ם הראשון היה למעשה המחבר עצמו, שהשיב לשואלים על בירור גרסאות מדויקות בספרו והצגת המקורות עליהם הסתמך. סגנונו ענייני ומנמק, ובנו רבי אברהם ונכדו רבי יהושע המשיכו בדרך זו כדי לבאר את פסקיו. הרמב"ם העריך כל כך את חכמי לונל שהתכתבו עמו, עד שהודה להם על שבעקבות הערותיהם חזר בו ותיקן גרסאות מסוימות בספר.

השגות הראב"ד

רבי אברהם בן דוד (הראב"ד), השגות הראב"ד. זהו חיבור ביקורתי קצר וחרוף על כל "משנה תורה", שנכתב כמתקפת נגד לשיטת הרמב"ם לפסוק ללא ציון מקורות. סגנונו תמציתי ולעיתים עוקצני, והוא פותח תמיד בראשי התיבות א"א (אמר אברהם). דרכו המיוחדת היא להציב בפני הלומד את השיטות השונות והראיות מן המקורות כדי לאפשר הכרעה ביניהן. מסופר בשו"ת התשב"ץ כי הרמב"ם ראה את השגותיו ואמר: "מימי לא ניצחני אלא בעל חכמה אחת", ברמזו לראב"ד

השגות הרמ"ך

רבי משה הכהן (הרמ"ך), חיבור ביקורתי על ספרים נבחרים ברמב"ם, המופיע בדרך כלל בשולי הדף במהדורות חדישות או בתוך ה"כסף משנה". סגנונו עיוני וממוקד במחלוקות מקומיות של חכמי לונל שבצרפת. דרכו היא להשיג על פסקי הרמב"ם מתוך בקיאות עמוקה בתלמוד ובמסורות חכמי צרפת. ידוע שהרמב"ם עצמו התכתב עם חכמי לונל, שבראשם עמד רבי יונתן הכהן, והשיב על חלק מהשגותיו של הרמ"ך, אם כי התשובות לא שרדו בשלמותן

הגהות מיימוניות

רבי מאיר הכהן מרוטנבורג, החיבור מוסיף הערות משלימות לשמונה מספרי הרמב"ם, במטרה להתאימם למנהגי ההלכה האשכנזיים והצרפתיים. סגנונו לקטני ותמציתי, המביא את פסקי בעלי התוספות והמהר"ם מרוטנבורג בקיצור נמרץ בשולי הדף. דרכו המיוחדת היא שילוב שיטות חכמי צרפת ואשכנז בתוך המבנה של "משנה תורה". המחבר היה תלמידו המובהק של המהר"ם מרוטנבורג, ומסופר שכתב את החיבור בסיועו של רבי שמשון בן צדוק

מגדל עוז

רבי שם טוב אבן גאון, פירוש הגנתי המיישב את השגות הראב"ד ומציין מקורות תלמודיים, תוך שימוש בנוסחאות מדויקות של הרמב"ם שהיו ברשותו. כתיבתו תמציתית ופולמוסית, התוהה על הראב"ד בלשון "פה קדוש איך יאמר זה". דרכו היא להוכיח שהרמב"ם לא חידש דינים מליבו אלא העתיקם מן המקורות. המחבר מעיד שראה מגילת קלף ישנה בספרד המצביעה על כך שהרמב"ם עסק בחכמת הקבלה בסוף ימיו

מגיד משנה

רבי וידאל די טולוזה, חיבור יסודי על שישה ספרים המבאר מקורות, טעמים וסדר פנימי, ונחשב לפירוש המוסמך והחשוב ביותר. סגנונו בהיר ומקיף, המגן על הרמב"ם ומביא בעקביות את דברי הרמב"ן והרשב"א. דרכו המיוחדת היא בירור כיצד הסיק הרמב"ם את ההלכה מהמקורות והסברת סדר ההלכות והפרקים. ידוע שהיה חברו של הר"ן, ובספריו הוא מכנה את הרמב"ם "רבנו" אלא אם הוא חולק עליו

מהר"י קורקוס

רבי יוסף קורקוס, החיבור נכתב על ארבעה מספרי הרמב"ם העוסקים במצוות שאינן נוהגות בגלות, אותם השמיט ה"מגיד משנה". דרכו המיוחדת היא פרשנות בדרך הפשט תוך התמקדות במקורות הקשורים ישירות לעניין הנדון. אף שחיבורו כמעט ונשתכח במשך הדורות לעומת ה"כסף משנה", רבי יוסף קארו העריך אותו מאוד וציטט ממנו במאות מקומות. המהר"י קורקוס נולד בספרד, נדד למצרים לאחר הגירוש ולבסוף עלה לירושלים

הרדב"ז (יקר תפארת)

רבי דוד בן זמרא, זהו ביאור מקיף על חלקי ה"משנה תורה" שלא נתפרשו על ידי ה"מגיד משנה", ובפרט ספרי הפלאה, זרעים, עבודה ושופטים. דרכו המיוחדת היא סיכום תוכן הפרקים וביאור סדרם הלוגי, תוך השוואה מתמדת לסדר המשנה והתורה שבכתב. מסופר שהיה מנהיגה העשיר של יהדות מצרים במשך ארבעים שנה לפני שעלה לצפת.

כסף משנה

רבי יוסף קארו, החיבור מקיף את כל י"ד הספרים ומטרתו העיקרית היא מציאת מקורות, ביאור מקומות סתומים והגנה על הרמב"ם מהשגות הראב"ד והרמ"ך. דרכו המיוחדת היא ליקוט דברי חכמים קודמים והבאתם בשלמותם, מה שהופך את הספר לקובץ המפרשים הראשון על הרמב"ם. ידוע שזכה לגילוי "מגיד" שדיבר מפיו והדריכו בכתיבת ספריו. שמו "כסף משנה" נבחר כרמז לשמו "יוסף" ולפסוק המקראי המקשר ביניהם.

קריית ספר

רבי משה מטראני (המבי"ט), החיבור בוחן כל דין ברמב"ם ומברר את מקורו - אם הוא מהתורה שבכתב, מי"ג מידות, מהלכה למשה מסיני או מדברי סופרים. דרכו המיוחדת היא מיון המקורות לפי סמכותם ההלכתית בשונה מפרשנות רגילה. המבי"ט פעל בצפת והיה חברו של רבי יוסף קארו, עמו זן רבות בהלכה. לאחר פטירת מרן ה"בית יוסף", מילא המבי"ט את מקומו כאב בית הדין בצפת למשך חמש שנים.

לחם משנה

רבי אברהם די בוטון, החיבור מתאפיין בסגנון עיוני נמרץ, מעמיק בדברי הרמב"ם ומשווה ביניהם לבין שיטות ראשונים אחרים. דרכו המיוחדת היא לשמש כתלמיד המגן על ה"מגיד משנה" מפני קושיותיו של ה"כסף משנה". בעת מחלתו נוסף לו השם "חייא". מסופר שנפטר ביום שישי ונקבר סמוך לשקיעה; כשהתעורר חשש לחילול שבת, יצאה השמש מבין העננים והבהירה כי היום טרם פנה והקבורה נעשתה בזמן.

משנה למלך

רבי יהודה רוזאניס, זהו ביאור עיוני מקיף על כל ספרי הרמב"ם, הדין בדברי הרמב"ם ובמפרשיו המוקדמים: המגיד, הלחם והכסף משנה. דרכו המיוחדת היא פלפול עמוק ודיון רחב המקשר בין סוגיות שונות בש"ס בשיטה למדנית מבריקה. מסופר שרוב כתביו נגנבו לאחר פטירתו, ותלמידו רבי יעקב כולי אסף בעמל רב את מה שנותר וערכם כפירוש על סדר ה"משנה תורה".

מרכבת המשנה

רבי שלמה מחלם, חיבור עיוני ומקיף על כל ספר ה"משנה תורה" המיועד ליישב קושיות ולהעמיק בשיטת הרמב"ם. דרכו המיוחדת מתאפיינת בביאור מקורות ההלכה ובניתוח למדני המגן על הרמב"ם, תוך הערצה עצומה למפרשים המוקדמים. מסופר בהקדמתו כי הוא כה העריך את בעל ה"מגיד משנה" עד שכינה אותו "ראש השלישים", אך למרבה הפלא הוא לא ידע את שמו המפורש של המחבר וכתב עליו כעל "אחד קדוש מדבר" שזהותו נעלמה.

יין מלכות

רבי מנחם מענדל שניאורסון (הרבי מלובאוויטש), הדרנים וביאורים על הרמב"ם. החיבורים עוסקים בדקדוקי לשון הרמב"ם, סדר ההלכות וביאור הלכות מלך המשיח. דרכו המיוחדת מבוססת על ההנחה שהרמב"ם הוא ספר של "הלכות הלכות", ולכן לכל סיפור, הגדרה או סדר פנימי יש משמעות הלכתית מדויקת. הרבי שילב בביאוריו בין פשט ההלכה לבין עומק פנימיות התורה והחסידות

איך מתאחדים כשנמצאים במקומות מרוחקים, התשובה לימוד הרמב"ם היומי!

1

ספר המצות

תזכו ללמוד את ספר המצות לרמב"ם ולסיימו בשנה אחת

3

פרקים ליום

תזכו ללמוד את ספר המשנה תורה לרמב"ם ולסיימו בשנה אחת

1

פרק ליום

תזכו ללמוד את ספר המשנה תורה לרמב"ם ולסיימו בשלוש שנים

המגיד שיעור

ראיון מעמיק ומיוחד עם גדול מגידי השיעורים בספר הרמב"ם
הרב יוסף צבי צירקוס רב קהילת חב"ד מקור ברוך בירושלים

-בנימין המאירי-

במרחק צעדים ספורים מהרעש הבלתי פוסק של רחוב יפו בירושלים, בין קולות הרכבת הקלה, השוק השוק השוק חיים, מסתתר אי של שקט. כשנכנסים לבניין "אור מנחם מענדל" ההיסטורי בשכונת מקור ברוך, הזמן כאילו עוצר מלכת. כאן, בתוך היכל הכולל, הרעש היחיד שנשמע הוא קול לימוד התורה. המעבר הוא חד: מהמולת הרחוב אל תוך חיות פנימית ושלווה.

במרכז החדר, מוקף בספרים, יושב הגאון החסיד הרב יוסף צבי צירקוס. רבים מכירים את קולו משיעורי הרדיו הפופולריים בקול חי, שם הוא מלמד את הרמב"ם היומי לאלפי מאזינים, אך כאן הוא יושב כראש כולל "חיי שרה" (אותו הקים לעילוי נשמת רעייתו הרבנית שרה שפרה ע"ה שנפטרה בפרשת חיי שרה) שחברי הכולל זוכים מדי יום להשתתף בשיעור עיוני ומעמיק על שלושה פרקי הרמב"ם היומיים.

ביקשנו לשוחח איתו על "הנשר הגדול" - הרמב"ם, ועל המהפכה שסחפה את העולם היהודי והתורני בשנים האחרונות: תקנת לימוד הרמב"ם היומי. שאותה ייסד הרבי באחרון של פסח התשד"מ.

כבוד הרב, כשאנחנו מסתכלים על דמותו של הרמב"ם, אנחנו רואים שילוב נדיר: הוא היה אדם עסוק מאוד, בשלל עיסוקיו הוא שימש כרופא האישי של המלך, וגם רופא של שאר העם, וזאת תוך כדי שהוא מנהיג קהילה ביד רמה, נהיג קהילה וגם פוסק הלכה ענק. איך אדם אחד מצליח לעשות את כל זה ולכתוב יצירה כזו שמקיפה את כל התורה כולה?

הרב צירקוס מתייך ומניח ידו על הספר. "האמת היא שדווקא מתוך העומס הגדול והקשיים, הרמב"ם הצליח ליצור את הדבר המופלא הזה. הוא כתב את ספרו בתנאים לא פשוטים, לעיתים תוך כדי בריחה ורדיפות. ישנה אפילו מסורת עתיקה בקרב יהודי תימן שמשווה אותו לרבי שמעון בר יוחאי שישב במערה - גם הרמב"ם כתב חלקים מספרו כשהוא מסתתר.

"במכתב מפורסם הרמב"ם מתאר את סדר יומו: בבוקר הוא בארמון המלך מטפל בחולים, וכשהוא חוזר הביתה מחכה לו תור ארוך של אנשים שצריכים עזרה רפואית ועצה. הוא היה מחלק מרשמים ועוזר לכולם עד כלות כוחותיו. וראו איזה פלא: דווקא מתוך העייפות הזו נולד הספר שמקיף את כל התורה כולה. עבור הרמב"ם לא הייתה סתירה בין רפואת הגוף לתורה; הוא ראה את הכל כעבודת ה' אחת שלימה."

אנשים רבים, ואפילו לומדי תורה, חוששים לפעמים לגשת לספר 'משנה תורה' של הרמב"ם. זה נראה להם כמו "הר גבוה" מדי, ספר שמתאים רק לגאונים. האם יש בזה אמת?

"זו טעות נפוצה," משיב הרב בנחרצות רכה. "אנשים חושבים שזה ספר מסובך, אבל האמת הפוכה. שמו של הספר הוא 'היד החזקה', אבל אני נוהג לומר שהוא בעצם 'יד מושטת'. הרמב"ם לא כתב את הספר רק עבור ראשי ישיבות שרוצים להתפלפל. הוא כותב בהקדמה במפורש שהמטרה שלו היא שכל יהודי יוכל לדעת את כל התורה כולה, 'בלשון ברורה ודרך קצרה'.

"הרמב"ם הוא ה'מסדר' הגדול של היהדות. הוא לקח את כל הדיונים הארוכים וסידר אותם להלכות ברורות. במקום שזה יהיה חסם, זה בעצם המפתח. הוא סלל כביש נוח ובטוח למי שרוצה לדעת את רצון ה' בלי להסתבך."

ישנה נטייה היום להפריד בין לימוד הלכה "יבש" לבין עולם הרגש, המחשבה והחסידות. איך הרמב"ם מתמודד עם זה?

"זו אחת הסכנות הגדולות - ההפרדה בין הגוף לנשמה. מי שלומד רק הלכה בלי להבין את הלב שמאחוריה, זה כמו גוף בלי נשמה. ומצד שני, מי שרק מדבר על אמונה בלי לקיים מצוות מעשיות, זו נשמה בלי גוף."

"השיטה של הרמב"ם היא לחבר ביניהם. תראו איך הוא בנה את הספר: הוא מתחיל ב'ספר המדע' - הלכות שמדברות על אהבת ה', על איך הגלגלים והכוכבים עובדים. למה? כי הוא פוסק להלכה שהדרך לאהוב את ה' עוברת דרך ההתבוננות בכריאה שלו. כשאדם לומד רמב"ם הוא לא רק צובר ידע טכני, הוא מחבר את המחשבה הכי עמוקה עם המעשה הכי פשוט. הוא הופך את התורה לחלק ממנו."

בשנת תשד"מ הרבי מלובביץ' יצא בקריאה ללמוד רמב"ם מדי יום. יש אנשים שאומרים: "החיים שלי עמוסים גם ככה, זו עוד מטלה ברשימה". מה הרב עונה להם?

עיניו של הרב צירקוס בורקות. "אספר לך סיפור. שמעתי פעם יהודי אומר: 'אני צריך לתת חצי שעה ביום לרבי וללמוד רמב"ם'. אמרתי לו: 'ידידי, אתה טועה! אתה לא נותן זמן לרבי, הרבי נותן זמן לך!'

לימוד הרמב"ם הוא לא עוד מטלה, הוא מתנה. זה עוגן של שפיות בתוך מרוץ החיים. היכולת לסיים את כל התורה כולה בשנה אחת (או בשלוש שנים במסלול הקל יותר) היא כוח אדיר שלא היה נגיש בעבר לכל אחד. זה נותן לאדם סיפוק, ידע וביטחון. ה'קביעות' הזו בנפש, החצי שעה הזו ביום, היא זו שנותנת כוח וברכה לכל שאר ה-23 וחצי השעות."

ומה לגבי החזון הגדול? למה דווקא לימוד משותף של כולם?

"לרבי יש חלום," אומר הרב ברצינות תהומית. "הוא אמר פעם: 'הלוואי שיתגשם החלום לאחד את כל בני ישראל בלימוד הרמב"ם'. תחשבו על זה - אחדות אמיתית היא לא סתם סיסמה, היא קורית כשאנחנו חושבים ומדברים על אותם דברים. כשהילד, האבא והסבא לומדים באותו יום את אותן הלכות, זה מחבר את העם."

"נזכרתי שכשרק התחיל 'מבצע תפילין' לפני מלחמת ששת הימים, סיפרו לרבי ש-100,000 יהודים הניחו תפילין. הרבי הגיב בכאב: 'רק מאה אלף?'. הרבי לא מחפש מספרים יפים, הוא מחפש את כולם. הוא רוצה שכל יהודי יזכה לכתר תורה. הלימוד המשותף הוא המגנט שמושך את האחדות הלאומית שלנו ומכין אותנו לגאולה."

לסיום, מה המסר שלך לקורא שיושב בבית ומתלבט אם להתחיל?

"אני אומר לו: תחטוף את המתנה הזו בשתי ידיים. אל תעשה את זה כי 'צריך', אלא כי זו זכות אדירה. הלימוד הזה יכניס לך חיות ושמחה לחיים. דרך הרמב"ם אנחנו לא רק לומדים על הגאולה, אנחנו כבר מתחילים לחיות אותה. זה האוצר שמחכה רק לכם, הוא מונח בקרן זווית - כל הרוצה ליטול, יבוא ויטול". הרבי תיקן שלושה מסלולים ללימוד הרמב"ם כך שיתאימו לכל אחד, כמובן שעיקר העניין הוא ללמוד שלושה פרקים ליום וכך לזכות להקיף את כל התורה בשנה אחת, אך גם למי שאין עיתותיו בידו, או החפץ להעמיק יותר בדברי הרמב"ם יש את המסלול של פרק אחד ליום שהוא ממש שווה לכל נפש.

יצאתי מהחדר בחזרה אל רחובות ירושלים ההומים. השמש השוקעת צבעה את הבניינים בזהב, והרעש של העיר כבר לא נשמע לי מפריע כל כך. המילים של הרב צירקוס ליוו אותי: הרמב"ם הוא לא "הר גבוה" ומפחיד, אלא יד מושטת, שמזמינה כל אחד מאיתנו להתחבר, לדעת, ולהיות חלק ממשהו גדול ושלם. ובעיקר - לזכות לדעת את ה. באמת ואת רצונו כפי שכתב הרמב"ם: "ומלאה הארץ דעה את ה. כמים לים מכסים".

שיעור ברור ומקיף על הרמב"ם היומי ג' פרקים ליום

בלחיצת כפתור

ערוץ מבשר טוב

שידור חי משיעורו היומי של הרב
יוסף צבי צירקוס

מז'סע בנת'בי ה'ל'ד ה'ה'ק'ה

לשוט במרחבי ההלכה, לסקר את היכלי החכמה,
ולעמוד על סדר משנה תורה במבט אחד מקיף

~ אריה מילר ~

ספר המדע

יסודי התורה

(א) מבסס את מציאות ה' כ"מצוי ראשון" הממציא כל נמצא, אחדותו המוחלטת ואי גשמיותו, (ב) ומורה על הדרך לאהבתו ויראתו דרך התבוננות בנפלאות הבריאה והיררכיית עשר מעלות המלאכים מ"חיות הקודש" ועד ה"אישים", (ג) תוך פירוט מבנה היקום בתשעת הגלגלים והמזלות בהיותם בעלי נפש ודעה המכירים את קונם, (ד) וביאור ארבעת היסודות, הרכב החומר והתכלותו, הגדרת ה"נפש" כצורת האדם ומהות ה"פרדס", (ה) לצד מצוות קידוש השם ואיסור חילולו ודיני "יהרג ואל יעבור" בעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים מול "יעבור ואל יהרג", (ו) ואיסור איבוד שם שמייים ואיסור נתיצת אבן מן המזבח או ההיכל, (ז) כאשר מוסברת מהות הנבואה, התנאים להשראתה, ההבדל בין חלום למראה וייחוד נבואת משה רבנו פה אל פה ללא מלאך, (ח) המבססת את האמונה בו מכוח מעמד הר סיני ולא מכוח אותות ומופתים, (ט) דבר המחייב את נצחיות התורה ואיסור הוספה או גריעה ודין נביא שקר המנסה לעקור דבר מהתורה, (י) ונחתם בדרך בחינת הנביא בהבחנה בין נבואת פורענות לנבואת טובה ודין נביא שהוחזק באמת.

דעות

(א) עוסק בהכרת הדעות השונות והחובה ללכת ב"דרך האמצע" המאוזנת שהיא דרך החכמים, (ב) ובריפוי חולי הנפש על ידי הטיה לקצה הנגדי ודין "חסידות" כהתרחקות מוחלטת מגאווה ומכעס, (ג) תוך הכוונת כל מעשי הגוף למטרה אחת של שמירת בריאות הגוף כדי לדעת את ה', (ד) ופירוט מדריך הבריאות הכולל כללי תזונה, פעילות גופנית, שינה, רחיצה והקזת דם כתנאי לעבודת ה', (ה) לצד הנהגת תלמיד חכם בציבור ובצניעות במאכל, בבעילה, בדיבור, בהליכה, במלבוש ובמשא ומתן, (ו) ודיני חי חבריה הכוללים הידבקות בחכמים, אהבת ישראל והגר, חובת תוכחה, איסור הלבנת פנים וזהירות בכבוד יתומים ואלמנות, (ז) ומסתיים באיסור רכילות ולשון הרע החמורה מעבודה זרה ואיסורי נקימה ונטירה.

תלמוד תורה

(א) פותח בחובת האב ללמד את בנו ובן בנו, פטור נשים וחלוקת הלימוד לשליש מקרא, שלישי משנה ושליש גמרא, (ב) וממשיך בחובת המדינה למינוי מלמדי תינוקות בכל עיר ודיני כיתות הלימוד והמשמעת, (ג) תוך הדגשת מעלת כתר תורה מעל כהונה ומלכות ואיסור השימוש בה כ"קרדום לחפור בה" מול החובה לשלבה במלאכה, (ד) וקובע כי מלמדים רק תלמיד הגון ומפרט את צורת הישיבה ויחס הרב לתלמידיו בין זריקת מרה לסבלנות, (ה) לצד חובת מורא רבך כמורא שמייים וכבודו יותר מן האב ואיסור הוראה בפניו ודין תלמידים שלא שימשו כל צרכם, (ו) ומצוות קימה והידור בפני חכם או זקן ופטור תלמידי חכמים ממסים ומעבודות כפייה, (ז) ונחתם בדיני נידוי וחרם על עשרים וארבעה דברים והנהגת המנוחה והתרתו.

עבודה זרה

(א) סוקר את היסטוריית עבודה זרה מימי אנוש ועד גילוייה על ידי אברהם, (ב) ואוסר את מחשבת הלב והפנייה לאלילים וקריאה בספרי עבודה זרה ומינות, (ג) ומפרט את עבודות פעור ומרקוליס ואיסור עשיית פסל, צורת אדם, חמה ולבנה, (ד) לצד דיני עיר הנדחת, תנאיה והריגת אנשיה ושרפת שללה, (ה) ודין המסית, המדיח, נביא המנבא בשם עבודה זרה ואיסור שבועה בשם אלוה אחר, (ו) ואיסורי אוב, ידעוני, מולך, הקמת מצבה והשתחוויה על אבן משכית, (ז) יחד עם המצווה לאבד עבודה זרה ומשמשיה ואיסור הנאה מכל דבר שנעבד או הוקרב, (ח) והבחנה בין הנאסרים שהם מעשה ידי אדם למותרים כהרים ובעלי חיים ודיני ביטולה, (ט) וכן הרחקות מסחריות וחברתיות לפני חגי עובדי כוכבים, (י) ואיסור כריתת ברית לשבעה עממין ואיסור "לא תחנם" במתנת חינם וחנייה בקרקע לצד סיוע לענייהם מפני דרכי שלום, (יא) תוך איסור הליכה בחוקות הגויים ואיסורי ניחוש, קסם, עונן, חוברי חבר ודרישה אל המתים, (יב) ומסתיים באיסור הקפת פאת הראש והשחתת הזקן, לא ילבש, כתובת קעקע, גדידה וקרחת למת.

תשובה

(א) קובע את מצוות הווידוי כחלק הכרחי ואת כוחם המכפר של הקרבנות ויום הכפורים, (ב) ומגדיר תשובה גמורה כעזיבת החטא בפועל ובמחשבה ודין פיוס בין אדם לחברו, (ג) לצד שקילת זכויות ועוונות, מעלת השופר ופירוט 24 הקבוצות שאין להם חלק לעולם הבא, (ד) ופירוט עשרים וארבעה הדברים המעכבים את התשובה, (ה) תוך ביסוס עיקרון הבחירה החופשית ויישוב הידיעה האלוהית עם הבחירה, (ו) ומניעת תשובה כעונש על חטאים קשים מול העזרה האלוהית לבא להיטהר, (ז) ומעלה את מעלת בעלי התשובה כקרובים ואהובים יותר מצדיקים גמורים, (ח) ומבאר את שכר העולם הבא כחיים רוחניים ללא גוף ומהות הכרת כאובדן הנפש, (ט) לצד היחס בין ברכות התורה לשכר האמיתי כאמצעי המאפשר להתפנות ללימוד, (י) ונחתם בפסגת עבודת ה' מאהבה כאברהם ולא מיראה והקשר בין דעת ה' לעוצמת האהבה אליו.

ספר אהבה

קריאת שמע

(א) מגדיר את מצוות העשה לקרוא שמע פעמיים ביום עם שלוש פרשיותיה ושבע הברכות המקיפות אותה ביום ובלילה, (ב) ומפרט את דיני הכוונה בפסוק הראשון, צורת הקריאה בעמידה, ישיבה או הליכה, הדקדוק באותיות, סדר הפרשיות ודיני הפסקות ושלוש, (ג) תוך עמידה על ההכנות הנדרשות כרחיצת ידיים ואיסור קריאה במקומות מטונפים כבית הכסא ומרחץ או כנגד צואה, מי רגלים וערווה, (ד) ונחתם בפירוט הפטורים מהמצווה כנשים, עבדים, קטנים וחתן בערב הראשון ובירור דין בעל קרי שחייב בקריאה ובברכותיה.

תפילה וברכת כהנים

(א) מבאר את יסוד התפילה כעבודה שבלב ותקנת עזרא למניין התפילות כנגד הקרבנות עם מוספין ונעילה, (ב) ומפרט את מבנה 19 הברכות, תפילת "הביננו", נוסח השבת והמועדים והוספות כ"יעלה ויבוא", "עננו" ו"על הנסים", (ג) לצד קביעת הזמנים המדויקים, דין תשלומין וסדר הקדימה, (ד) ומונה חמישה דברים המעכבים את התפילה כטהרת ידיים, כיסוי ערווה, טהרת מקום, נקבים וכוונת הלב, (ה) יחד עם שמונה דברים שצריך להיזהר בהם לכתחילה כעמידה נוכח המקדש, תיקון הגוף, המלבוש והמקום, השויית הקול וכריעה, (ו) ואוסר אכילה ומלאכה לפני שחרית או סעודה סמוך למנחה ואיסור הפסקה אפילו לשאלת שלום מלך, (ז) ומונה את ברכות השחר, פסוקי דזמרה וחובת מאה ברכות בכל יום, (ח) ועוסק במעלת הציבור, הגדרת מניין ותנאי שליח הציבור, (ט) ומפרט את סדר הקדיש, הקדושה, חזרת הש"ץ, נפילת פנים ו"ובא לציון", (י) לצד דיני טעויות ושכחה, ספק התפלל ודין תפילת חול בשבת, (יא) ומבאר את קדושת בית הכנסת ובנייתו במקום גבוה ודיני תשמישי קדושה, (יב) וסדר קריאת התורה, מניין העולים ודיני התורגמן והמפטיר, (יג) וקביעת הפרשיות לאורך השנה ובמועדים וחובת "שניים מקרא ואחד תרגום", (יד) ועובר לברכת כהנים, זמניה וסדרה במקדש ובגבולין, (טו) ומסיים בדברים המונעים נשיאת כפיים כשיבושי לשון, מומים, עבירות, שכרות וגיל.

תפילין מזוזה וס"ת

(א) פותח בדיני כתיבת סת"ם על גויל, קלף ודוכסוסטוס בדיו ושרטוט וכוונה לשם שמיים באזכרות, (ב) ומפרט את ארבע הפרשיות בתפילין, דיני מלא וחוסר, התגין והבדיקה, (ג) ומבאר את עשיית הבתים, המעבורת, הכריכה בשיער והקשרים כהלכה למשה מסיני, (ד) וקובע את מקום ההנחה בראש ובזרוע, הברכות והנהגת גוף נקי ללא היסח הדעת, (ה) ועובר לכתיבת המזוזה, סדר פרשיותיה, גלילתה והברכה על קביעתה, (ו) ומפרט את עשרת התנאים לחיוב הבית ומיקומה בימין הנכנס, (ז) וקובע את מצוות כתיבת ספר תורה לכל אדם ולמלך ודיני הכתיבה והשיטות, (ח) ומפרט את דיני פרשה פתוחה וסתומה, שירת הים והאזינו על פי הספר שהגיה בן אשר, (ט) ומידות הספר באורך היריעות, מניין השיטות ועצי החיים, (י) ונחתם בסיכום 20 הדברים הפוסלים, דיני גניזה וכבוד הספר ואיסור מכירתו.

ציצית

(א) מפרט את עשיית הציצית משמונה חוטים של לבן ותכלת, החוליות והקשרים והאיסור של "תעשה ולא מן העשוי", (ב) ועוסק בצביעת התכלת בדם החלזון ובדיקת התכלת המזויפת ודין טלית הצבועה כולה, (ג) ומסיים בבגדים החייבים בציצית שהם בעלי ארבע כנפות, שיעור הטלית והברכה על ההתעטפות.

ברכות

(א) מסווג את הברכות להנאה, מצוות והודאה תוך חובת שם ומלכות ואיסור ברכה לבטלה, (ב) ומפרט את ברכת המזון על ארבע ברכותיה והוספותיה וברכת חתנים, (ג) ואת ברכות חמשת מיני דגן כדין המוציא ומזונות, מעשה קדרה ועיקר וטפל, (ד) ודיני מקום הברכה, יין בתוך הסעודה וברכת "הטוב והמטיב" על יין חדש, (ה) ועובר להלכות זימון בשלושה ובעשרה וסדר הברכה בבית חתנים ובאבל, (ו) ודיני נטילת ידיים ראשונים ואחרונים, המים, הכלים והניגוב, (ז) ומתווה דרך ארץ בסעודה בסדר הישיבה, הבוצע וכבוד האוכל, (ח) ומפרט את ברכות הפירות והירקות, ברכה אחרונה ודין קדימה בשבעת המינים, (ט) וברכות הריח על עצי בשמים, עשבי בשמים ואפרסמון, (י) לצד ברכות ההודאה על בשורות, גשמים, ניסים, מראות הטבע וחיידוש הלבנה והחמה, (יא) ונחתם בברכות המצוות "עובר לעשייתן" ודין שהחיינו.

מילה

(א) קובע את חובת המילה ביום השמיני ודחיית שבת בזמנה ודין חולה שממתניים לו עד שיבריא, (ב) ומפרט את אופן המילה בחיתוך, פריעה ומציצה ומה שמותר לעשות בשבת לצורך המילה, (ג) ומסיים בברכות המילה, מילת גרים ועבדים ומעלת המצווה שעליה נכרתו 13 בריתות

ספר זמנים

שבת

(א) פותח בהגדרת השביתה ממלאכה ודיני עשייה בזדון או בשגגה תחת הכלל של "מלאכת מחשבת", (ב) ומפרט את דיני פיקוח נפש, חולה שיש בו סכנה ומלאכה הדוחים שבת, (ג) לצד הלכות השהיה, חזרה והגסה בתבשיל שעל האש, (ד) ודיני הטמנה בדבר המוסיף הבל ושאינו מוסיף, (ה) ועובר לחובת נר שבת, השמנים, הפתילות ודין "בין השמשות", (ו) יחד עם איסורי אמירה לנכרי והנאה ממלאכתו, (ז) ומבאר את יסודות ל"ט מלאכות וההבחנה בין אבות ותולדות, (ח) ומפרט את מלאכות השדה מחרישה ועד טחינה, (ט) ומלאכות הבגד מהרקדה ועד טווייה, (י) וכן אריגה, תפירה, בנייה, סתירה וצידה, (יא) ומלאכות העור משחיטה ועד שרטוט, (יב) וכן הבערה, כיבוי ודין הוצאה מרשות לרשות ושיעוריה, (יג) ודיני עקירה, הנחה, זריקה והושטה, (יד) תוך הגדרת ארבע רשויות השבת, (טו) ודיני טלטול מורכבים בזיזין, גגות ואמת המים, (טז) ודין מקום שלא הוקף לדירה (קרפף) ומחיצות, (יז) ותיקון מבואות בלחי, קורה ופסי ביראות, (יח) ופירוט שיעורי הוצאה לכל חומר, (יט) ודין הוצאת בגדים ותכשיטים ומוצא תפילין, (כ) ושביית הבהמה ומה שנחשב עליה משאוי, (כא) ועובר לאיסורי "שבות" במלאכות שדה ורפואה, (כב) ובניקוי, רחיצה ובניין עראי, (כג) ובמקח וממכר והצלה מדליקה, (כד) וכן איסורי הילוך, דיבור וענישה, (כה) ומפרט את סוגי המוקצה מחמת חסרון כיס וגופו, (כו) וטלטול חפצים שונים ודין המת, (כז) ודיני תחומין אלפיים אמה וציאה באונס, (כח) ומדידת התחום וריבוע העיר, (כט) ומצוות קידוש היום והבדלה, (ל) ונחתם במצוות כבוד ועונג שבת וחשיבותה כנגד כל המצוות.

עירובין

(א) מגדיר את יסוד עירובי חצרות ושיתופי מבואות, המאכלים ושיעורם, (ב) ומבאר את ביטול הרשות ושכירתה מנכרי, (ג) ודיני עירוב דרך חלון או כותל וטלטול בגגות, (ד) ודין בני חבורה ובני חצר השותפים במקום אחר, (ה) ושיתוף במבוי ובמדינה עם נכרי, (ו) וקובע את יסוד עירובי תחומין לקניית שבייתה במזון, (ז) או קנייתה ברגליו, (ח) ומסיים בדיני עירוב על תנאי, עירוב לשני ימים ודין ברירה.

שביית עשור

(א) קובע את מצוות השביתה ממלאכה ביום הכיפורים וחובת העינוי בצום, (ב) ומפרט את שיעורי האכילה והשתיה ודין חולה וקטנים, (ג) ומסיים באיסורי רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל ותשמיש המטה.

יום טוב

(א) מבחין בין איסור מלאכה להיתר "אוכל נפש" ודין יום טוב שני של גלויות, (ב) ומפרט את דיני המוקצה והנולד ואיסור הכנה מיום למשנהו, (ג) ומלאכות המותרות בשינוי כהרקדה ודין הפרשת חלה, (ד) ואיסורי אש, כיבוי, השחזה ומסחר, (ה) ודיני הוצאה בשינוי ושביית חפצים ובהמה, (ו) לצד הלכות עירובי תבשילין ומצוות שמחת הרגל, (ז) ומלאכות האסורות והמותרות בחול המועד כדבר האבד וגילוח, (ח) ומסיים בצרכי הרבים במועד ומלאכה בערב הפסח.

חמץ ומצה

(א) פותח באיסורי אכילה והנאה מחמץ וזמניהם, (ב) ומפרט את מצוות "תשביתו" בבדיקה, ביטול וביעור, (ג) ודין מוצא חמץ בשבת ויו"ט, (ד) ואיסור "בל יראה ובל ימצא" בנכרי ובתערובת, (ה) ודיני חמשת מיני דגן, שמירת המצה והגעלת כלים, (ו) ומצוות אכילת מצה בלילה הראשון ודין מצה גזולה, (ז) וחובת סיפור יציאת מצרים, ארבע כוסות והסיבה, (ח) ונחתם בסדר עריכת ליל הפסח ואכילת המרור והאפיקומן.

שופה סוכה ולולב

(א) מבאר את מצוות השופר, הקרן הכשרה וקול הברה, (ב) וקובע את החייבים במצווה ודין שופר בשבת, (ג) ומפרט את סדר התקיעות תשר"ת, תש"ת ותר"ת וברכות המוספין, (ד) ועובר לשיעור הסוכה, דפנותיה וצורת פתח, (ה) ודיני הסכך הכשר וסוכה תחת האילן, (ו) ומצוות הישיבה, הפטורים ממנה וברכתה, (ז) ומגדיר את ארבעת המינים, שיעורם ואופן נענועם, (ח) ונחתם בפסולי המינים, מצוות ערבה וחיבוטה ושמחת בית השואבה.

שקלים

(א) קובע את חובת מחצית השקל בכל שנה ומשקל המטבע, (ב) ומפרט את סדר הגבייה, שלוש עשרה השופרות ותרומת הלשכה, (ג) ודיני הקלבון ואחריות השליח, (ד) ומסיים בשימושי כספי התרומה ושירי הלשכה.

קידוש החודש

(א) מבסס את קביעת החודש על פי הראייה, העיבור וסמכות בית הדין, (ב) ומפרט את חקירת העדים וקידוש החודש, (ג) וחילול שבת לעדות ושיגור שליחים, (ד) וטעמי עיבור השנה כתקופה ואביב, (ה) ומבאר את המעבר לקביעה על פי החשבון, (ו) ופירוט יסודות החשבון בתתקצ"ג חלקים ומולד הלבנה, (ז) וארבע הדחיות כגון לא אד"ו ומולד זקן, (ח) וקביעת שנים חסרות ושלמות, (ט) וחשבון התקופות והמזלות, (י) והעמקה בהבדל בין חשבון הקירוב לאמת, (יא) תוך הקדמה לחישוב הראייה במעלות הגלגל, (יב) וחשבון מהלך וגובה השמש, (יג) ותיקון מסלולה למקום האמיתי, (יד) ומהלך הירח האמצעי, (טו) וחשוב מקומו האמיתי, (טז) וחשוב ראש וזנב הדרקון ורוחב הירח, (יז) ונחתם בחשבון הראייה הסופי של "קשת הראייה", (יח) השפעת המיקום הגיאוגרפי והאקלים, (יט) ונטיית המזלות ומיקום הירח ביחס לאופק.

תענית

(א) פותח במצוות הזעקה והתרועה בעת צרה ותענית מדברי סופרים, (ב) ומפרט את הצרות עליהן מתענים כמלאמה, דבר ובצורת, (ג) וסדר תעניות הגשמים ביחידים וסדרות של שלוש ושבע, (ד) וסדר התפילה ברחובה של עיר, דברי כיבושין ושבע הברכות, (ה) ומסיים בארבעת הצומות על החורבן, דיני תשעה באב ומנהגי האבלות.

מגילה וחנוכה

(א) קובע את חובת קריאת המגילה בזמניה ודין הכפרים, (ב) ומפרט את דיני קריאתה, כתיבתה ומצוות משלוח מנות וסעודה, (ג) ועובר לנס חנוכה ותקנת שמונת ימיה לשמחה והלל, (ד) ונחתם בסדר הדלקת הנרות במוסיף והולך, מקומם ודין שלום בית

ספר נשים

אישות

(א) פותח במעבר לחיוב קידושין ונישואין ואיסור "קדשה", (ב) ומגדיר את גילאי האישה מיושבת עליהם כקטנה, נערה ובוגרת ודין אילונית וסריס, (ג) ומפרט את אופן הקידושין בכסף, שטר וביאה וברכת האירוסין, (ד) לצד דיני הסכמה, ספקות וקידושי קטנה (מיאון), (ה) ודיני קידושין בחפצים אסורים ו"נחת רוח עשיתי לבעלי", (ו) ומבאר את ארבעת תנאי התנאים ההכרחיים כגון תנאי כפול והן קודם ללאו, (ז) וכן תנאים על מנת שיש ממון או שאין נדרים ומומים, (ח) ודיני טעויות והטעויות ודברים שבלב, (ט) וספקות בזהות המתקדמת ו"קול" קידושין, (י) ועובר להלכות חופה, ברכת חתנים בעשרה, כתיבת הכתובה ושבעת ימי המשתה, (יא) ודין כתובת אלמנה וגרושה וטענת בתולים, (יב) ומפרט את עשר חובות הבעל כשארה, כסותה ועונתה וארבע זכויותיו כמעשי ידיה ופירות נכסיה, (יג) ודיני כסות, תכשיטים, מדור ומעבר בין ארצות והעלאה לארץ ישראל, (יד) וכן דיני עונת התשמיש, מורדת (מאס עלי או לצערה) ופדיון שבויים, (טו) ומצוות פריה ורביה בבן ובת ודיני עקרות והנהגת הקדושה ביניהם, (טז) ומגדיר נכסי צאן ברזל ומלוג וגביית הכתובה ושבועת אלמנה, (יז) וסדר הקדימה בין נשים ובעלי חוב ודין ערב לכתובה, (יח) ומזונות אלמנה ומדורה מן היורשים ותפיסת מטלטלין, (יט) וירושת "כתובת בנין דכרין" ומזונות הבנות מנכסים מרובים ומועטים, (כ) ודין "פרנסה" (עישור נכסים) לבת הנישאת ואומדן דעת האב, (כא) ופירוט מלאכות האישה כחמש חובותיה הקבועות ודיני משמורת ילדים, (כב) וירושת הבעל את אשתו וניהול נכסיה, (כג) ותנאים שבממון לאחר הנישואין והוצאות שהוציא הבעל, (כד) ומפרט מתי האישה מאבדת כתובתה כעוברת על דת או זונה, (כה) ונחתם בדיני מומין בבעל ובאישה והמקרים בהם כופין להוציא.

גירושין

(א) קובע את עשרת עיקרי הגט ככריתות ולשמה וחובת העדים, (ב) ומבאר את ציווי הכתיבה, גט המעושה ודין חולה שנשתתק, (ג) ומפרט כתיבה "לשמה", דין גט שנמצא ומי הכשרים לכתבו, (ד) לצד החומרים הכשרים, נוסח הגט בארמית ודיני מחיקה, (ה) ואופן הנתינה ליד, לחצר או לחיק ודין זריקת גט, (ו) ועובר לדיני שליח להולכה ולקבלה, ביטול הגט ו"מודעא", (ז) ודין המביא גט באמירת "בפני נכתב" וקיום חותמיו, (ח) ודיני גט על תנאי ודרישת ה"כריתות" בתנאי, (ט) ותנאים במעשה או בזמן גט של שכיב מרע, (י) ומבחין בין גט בטל לגט פסול ואוסר החזרת גרושה שנשאת, (יא) ומפרט דיני מיאון וזמן המתנה של 90 יום לאבחנה, (יב) ונאמנות האישה לומר "גירשת" ונאמנות עד אחד למיתה, (יג) ונחתם בחקירת עדי מיתה בטביעה, זיהוי המת ועדות גוי מסיח לפי תומו.

יבום וחליצה

(א) מבסס את חובת היבום באח מאב ופטור עריות ודין מעוברת, (ב) ומבאר את דין ה"מאמר", חובת הגדול ביבמין ודין יבמה מורדת, (ג) ונאמנות עד אחד ביבום ואיסור יבמה לזר ללא חליצה, (ד) ומפרט את סדר טקס החליצה ברקיקה ונעילה ונוסח הגט והכתובה, (ה) והשפעת גט או מאמר הפוסלים מן היבום וההבדל בבעילות, (ו) ומונה את הפסולים כיבם חרש או אילונית ופטור צרת ערוה, (ז) ודיני שתי אחיות שנפלו לפני יבם אחד וזיקת שני יבמים, (ח) ומסיים בספקות ביבום בתערובת ולדות ובספק בזהות האח.

נערה בתולה

(א) מגדיר את המפתה והאונס בקנס חמישים סלעים והאיסור לשלחה, (ב) ומפרט תשלומי בושת, פגם וצער והודאת בעל דין ואיסור חילול הבת, (ג) ונחתם בדיני מוציא שם רע במלגותיו, קנס מאה סלעים ובירור העדים והזוממים.

סוטה

(א) מגדיר את הקינוי והסתירה כדי טומאה ונאמנות עד אחד בטומאה, (ב) וקובע מי אינן ראויות לשתות ואיסור הבעל עליה ודין "דבר מכוער", (ג) ומפרט את סדר ההשקאה במקדש במחיקת המגילה ומנחת הקנאות, (ד) ומסיים בכתיבת המגילה, הבדיקה במים המרים ודין "גלגול שבועה"

ספר קדושה

איסורי ביאה

(א) מגדיר את העריות, עונשיהן ככרת ומיתות בית דין ודין ביאת קטן ובהמה, (ב) ומפרט את קרובי המשפחה האסורים וקרובות אשתו, (ג) לצד חומרת אשת איש ואיסור שפחה חרופה, (ד) ועובר להלכות נידה וזבה וחובת הטבילה, (ה) תוך ביאור חמשת מראות הדמים ודם בתולים, (ו) וסדר שבעה נקיים וההבחנה בין ימי נידה לזיבה, (ז) ודיני דם "קושי" ימי טוהר וטומאה בלידת זכר ונקבה, (ח) וקביעת ה"וסת" והסימנים המקדימים, (ט) ודיני הכתמים והתלייה בסיבה חיצונית, (י) וטומאת נפלים, שליא וסנדל, (יא) ו"חומרת בנות ישראל" בזמן הזה בשבעה נקיים לכל טיפת דם, (יב) ומזהיר על איסור חתנות עם גויים, בעילת כותית ש"קנאים פוגעים בו" ושפחה, (יג) ומפרט את סדר הגירות במילה, טבילה וקרבן, (יד) ובדיקת עילת הגירות והגדרת "גר תושב" מול "גר צדק", (טו) לצד דיני הממזר, השתוקי והאסופי, (טז) ואיסורי פצוע דכא וסירוס באדם ובבהמה, (יז) ועובר לאיסורי כהונה כגרושה, זונה וחללה ודין אלמנה לכהן גדול, (יח) והגדרת ה"זונה" ההלכתית ודיני השבויה, (יט) ומהות ה"חלל" וחזקת כשרות המשפחות, (כ) ודין כהנים מיוחדים וספק כהן, (כא) ונחתם באיסור קריבה לערוה בחיבוק ונישוק, הוצאת זרע לבטלה ודיני צניעות, (כב) ואיסור ייחוד והדרכה לכפיית היצר.

מאכלות אסורות

(א) מפרט סימני טהרה בבעלי חיים, דגים ועופות, (ב) ואוסר אכילת בהמה טמאה, בשר אדם ושרצים, (ג) ודיני חלב, ביצים וגבינת וחלב עכו"ם, (ד) ואיסור נבלה וטרפה והנאה משור הנסקל, (ה) ואיסור אבר ובשר מן החי ודין "שליל", (ו) ואיסור דם והלכות מליחה והדחה של הבשר, (ז) ואיסור חלב ודיני החוטים והקרומות והניקור, (ח) לצד איסור גיד הנשה, ספק בשר בשוק ואיסור סחורה בדברים אסורים, (ט) והלכות בשר בחלב בבישול והנאה והרחקות בסעודה, (י) ומפרט איסורי גידולי קרקע כחדש, ערלה וטבל, (יא) ויין נסך וסתם יינם וטהרת הכלים מהם, (יב) ודין מגע גוי ביין ו"נצוק", (יג) ואחסון יין ב"חותם בתוך חותם" ואיסור השתכרות מדמיו, (יד) וקביעת את שיעורי האכילה ודין הצלת נפשות בבולמוס, (טו) ומבאר דיני תערובות וביטול בשישים, (טז) ודברים שאינם בטלים לעולם ואיסור ביטול לכתחילה, (יז) ונחתם בהכשר כלים וטבילתם מגוי ואיסור פת ובישולי גויים ודין "בל תשקצו".

שחיטה

(א) מבסס את חובת השחיטה בקנה ובוושט ובדיקת הסכין, (ב) וקובע שהשחיטה היא מעשה אנושי ואוסר שחיטת חולין בעזרה או לעבודה זרה, (ג) ומפרט את חמשת הפסולים: שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור, (ד) ומגדיר את השוחט הכשר מול שחיטת גוי ומומר, (ה) ומבאר את ה"טרפה" ודין "דרוסה", (ו) ומונה טרפות מחמת נקבים באיברים הפנימיים, (ז) וטרפות הריאה בנקבים ואוטם, (ח) ומחמת חסרון או יתרון איברים כ"צומת הגידים", (ט) וכן טרפות מחמת נפילה או פגיעה בחוט השדרה והכרס, (י) וסיכום שבעים הטרפות המנויות בשלד ובאיברים, (יא) וספקות בטרפות ומנהג בדיקת הריאה ("סירכות") והעוף, (יב) ואוסר שחיטת "אותו ואת בנו" ביום אחד, (יג) ונחתם במצוות שילוח הקן (יד) ובמצוות כיסוי הדם בעפר

ספר הפלאה

שבועות

(א) פותח בהגדרת ארבעת מיני השבועות שהם ביטוי, שווא, פיקדון ועדות וחיובי המזיד והשוגג בהם, (ב) ומפרט את דיני לשונות השבועה, הכינויים, עניית "אמן" והחובה לשויון פיו ולבו, (ג) לצד השבועות הפטורות כאונס, שגגה, דברי הבאי וזירוזין, (ד) וביאור שבועת ביטוי באכילה ודין "אין שבועה חלה על שבועה", (ה) ועובר לשבועה על אחרים, לביטול או קיום מצווה וחלות על דבר איסור בדרך "כולל ומוסיף", (ו) ולהלכות התרת שבועות על ידי חכם או שלושה הדיוטות ודיני חרטה ו"פתח", (ז) ומבאר את שבועת הפיקדון בכפירת ממון וחיובי חומש ואשם, (ח) ומציין מקרים שאין בהם שבועה זו כקרקעות ועבדים ודיני שומרים שנשבעו לשקר, (ט) וכן את שבועת העדות והתנאים המחייבים קרבן עליה, (י) והמקרים בהם העדים פטורים כקרובים ופסולים, (יא) וקובע את סדר שבועת הדיינים בנקיטת חפץ והאיום על הנשבע, (יב) ונחתם בחומרת עוון שבועת שקר וחילול השם ודיני קטנים ועבדים.

נדרי

(א) מגדיר נדרי איסור ולשונותיהם והתפסה בדבר האסור, (ב) ומפרט את כוונת הנדר, מסירת מודעא ותנאי לעתיד ודיני הפקר, (ג) ומבחין בין נדר לשבועה בדינים כחלות על המצווה או על דבר שאין בו ממש כשינה, (ד) ועובר לנדרי שגגות, זירוזין ואונסים וסדר ההתרה, (ה) ולנדרי שבין אדם לחברו ודיני תערובת נדר, (ו) ומבאר מה נכלל באיסור הנאה ומה מותר כפריעת חובו ולימוד תורה, (ז) ונדרי הדדיים בשותפות ומתנה לאישה ללא רשות בעלה, (ח) לצד נדרי טעות והכלל "נדר שהותר מקצתו הותר כולו", (ט) וקובע שהולכים אחר לשון בני אדם וכוונת הנודר בירק, בשר ושמן, (י) ומפרט את הגדרת הזמנים כ"עד הפסח" או "עד הקיץ" והשפעתם, (יא) ודיני נדרי קטנים ב"מופלא סמוך לאיש" ויסודות הפרת האב והבעל, (יב) וסוגי הנדריים הניתנים להפרה כעינוי נפש ודברים שבינו לבינה, (יג) ונחתם בנוסח ההפרה וההקמה והדרכה להתרחק מנדרי איסור.

נזירות

(א) פותח במהות הנזירות כגדל פרע, איסורי היין, התספורת והטומאה ולשונותיה, (ב) ומפרט דיני נזירות בטעות, נזירות קטנים ונזירות בחוצה לארץ, (ג) וקובע את משך הנזירות וההבדל בין נזיר עולם לנזיר שמשון, (ד) וסדר מניין הימים ואיסור שתייה ותספורת עד הבאת הקרבנות, (ה) ומפרט את איסורי הגפן כחומץ, חרצנים וזגין ועונשי התספורת והטומאה, (ו) ודין נזיר שנטמא או גילח וסדר טהרתו והבאת קרבנותיו, (ז) ומבחין בין סוגי הטומאות שהנזיר מגלח עליהן לאלו שאינו מגלח, (ח) ומתאר את סדר תגלחת הטהרה והקרבנות במקדש, (ט) לצד דיני מעות שהותירו, נזירות האישה וספק טומאת התהום, (י) ונחתם בדין נזיר מצורע, סדר ארבע התגלחיות בספק ומעלת קדושת הנזיר.

ערכין

(א) מגדיר נדרי ערכין לפי גיל ומין מול נדרי דמים ודין עכו"ם וגוסס, (ב) ומפרט ערכי איברים, משקל ומטבעות ודין לשכת החשאים, (ג) וקובע את דין "הישג יד" לעני וסדר גביית הערך מהנכסים, (ד) ומבאר את ערכי השדות כ"אחוזת" ו"מקנה" ופדיון בויבל, (ה) ועובר למצוות פדיון ההקדש בתוספת חומש והקדשת בהמה לבדק הבית, (ו) ולהלכות חרמי כהנים וחרמי שמיים ואיסור הקדשת דבר שאינו שלו, (ז) ומפרט את סדר הפדיון, שומת בית דין וזכויות בעלי חובות, (ח) ונחתם בסדר המכירה וההכרזה, דיני הקדשות בזמן הזה והאיסור להקדיש כל נכסיו.

ספר זרעים

כלאים

(א) פותח באיסור זריעת שני מיני זרעים והרכבת אילנות, (ב) ומפרט את דיני ביטול תערובת זרעים ב 1/24 ועקירת כלאים שצמחו מאליהם, (ג) ומבחין בין מינים דומים לשונים לקביעת מרחקי הזריעה כ"בית רובע" ושישה טפחים, (ד) לצד דיני זריעת ערוגה בדרכי הפרדה כ"משר" ו"קרחת", (ה) ועובר לאיסור כלאי הכרם ודין ה"קידוש" בשריפה, (ו) וקביעת שטח הקידוש בכרם ודין זריעה תחת אפיפירות, (ז) והגדרת ה"כרם", "מחול" ודיני מחיצות, (ח) ודין ה"עריס" וכלאי הכרם בסוריה ובחו"ל, (ט) וכן איסור הרבעת בהמה והנהגת שני מינים "יחדיו", (י) ונחתם באיסור שעטנז בצמר ופשתן ודין קריעתו בשוק מפני כבוד הבריות.

מתנות ענים

(א) מבסס את יסודות הפאה, הלקט, השכחה והעוללות וחובת ה"עזיבה" לעני, (ב) ומגדיר את היבול החייב ושיעור הפאה ב 1/60, (ג) ודיני הפרדת הפאה בין שדות ואילנות, (ד) ופירוט דיני הלקט, הפרט והעוללות בכרם, (ה) ודיני שכחה בעומרים ובקמה ומהו "גמר מלאכה", (ו) ועובר לסדר מעשר עני בשנה השלישית והשישית וחלוקתו כדי שובע, (ז) ולמצוות צדקה ושיעור הנתינה וקדימות לעניי עירך, (ח) ודין הצדקה כנדר וחשיבות פדיון שבויים וסדרי הקדימה בנתינה, (ט) ולניהול הקופה והתמחוי והגדרת העני, (י) ונחתם במעלת הצדקה כסימן לזרע אברהם ושמונה דרגות החסד מהלוואה ועד מתן בסתר.

תרומות

(א) קובע את תחומי הארץ ודין קניין עכו"ם להפקעה וחייב התרומה בזמן הזה, (ב) ומגדיר את הפירות החייבים ודין תרומה טמאה להסקה, (ג) ושיעורי התרומה וחובת הפרשה "מן המוקף", (ד) ומפרט את דיני השליחות והפסולים להפרשה, (ה) ואת חובת ההפרשה מהיפה ואיסור ממחובר על תלוש, (ו) ומגדיר את האוכלים בתרומה ואיסור זר שאכל, (ז) ואיסור אכילה לכהן טמא וערל, (ח) ומקרים בהם הכהן פוסל אך לא מאכיל ודין אשת איש שנסתרה, (ט) וספקות במיתה או בגירושין והשפעתם, (י) ודין שגגת זר בתשלום קרן וחומש ודין גניבת תרומה, (יא) ושימושי התרומה בסיכה והדלקה ודין זריעתה, (יב) ואיסור טימיו ושמירה על "שמן שריפה", (יג) ודין "מדומע" וביטולו ב 101, (יד) וביטול לפי משקל ומניין ותערובת טמאה בטהורה, (טו) ונחתם בדברים האוסרים בכל שהוא וברכת האכילה.

מעשר

(א) קובע את חובת מעשר ראשון ולוי ודין כהנים המפרישים לעצמם, (ב) ומגדיר את "עונת המעשרות" ואיסור מכירת טבל, (ג) ומבחין בין אכילת עראי לקבע וגדר "גמר מלאכה" במירוח ובגת, (ד) והגדרת הבית והחצר הקובעים למעשר, (ה) ודברים הקובעים כסעודה, מלה, שבת ותרומה, (ו) ודיני זריעת טבל וקנס לכהן המפקיע מתנות, (ז) ודין "נחשב כנברר" והלוואת מעשרות לכהן וללוי, (ח) ותערובת טבל בחולין והפרשה בספק מיקום, (ט) ועובר לתקנת ה"דמאי" ודרכי תיקונו, (י) ולהגדרת "נאמן" ו"חבר", (יא) ואיסור מכירת דמאי לעם הארץ והמפקיד אצל גוי, (יב) ונאמנות עמי הארץ בשבת ובדימוע ובימי הגרנות, (יג) ופירוט הדברים הפטורים מן הדמאי ודינו בסוריה ובספר, (יד) ונחתם בנאמנות הסיטון והנחתום ודין לקוח מן העני.

מעשר שני

(א) קובע את שנות המעשר ודין ראש השנה למעשרות, (ב) ומפרט את אכילתו בירושלים בטהרה ודינו בזמן הזה בגניזה, (ג) ואיסור אכילתו בטומאה או באנינות והגבלות על הוצאת דמיו, (ד) ודיני פדיון המעשר בכסף ובמטבע מפותח, (ה) ותוספת חומש והערמה להיפטר ממנו, (ו) ותערובת מעות מעשר ו"סימני כדים", (ז) ומה מותר לקנות בכספו כבקר ויין, (ח) ודין העור והקנקנים וחילול המעות בירושלים, (ט) ועובר להגדרת נטע רבעי והעלאתו או פדיונו, (י) ולאיסור ערלה בשלוש שנים ראשונות ודין הרכבה, (יא) ונחתם במצוות וידוי מעשרות וסדר הביעור.

בכורים

(א) מסווג את עשרים וארבע מתנות הכהונה והזכאים להן, (ב) ומפרט את חובת הביכורים משבעת המינים ושיעורם, (ג) ומעמדם כקדשי מקדש וסדר ההנחה, המקרא והתנופה, (ד) ומי המביאים וקורין וסדר התהלכה לירושלים, (ה) ועובר למצוות חלה ושיעורה בארץ ובחו"ל, (ו) ולסוגי התבואה החייבים וחישוב שיעור העיסה, (ז) ולצירוף עיסות ודין שאור תרומה שנפל לעיסה, (ח) וזמן חיוב החלה בגלגול ודין הלוקח מן הנחתום, (ט) ולמצוות נתינת הזרוע, הלחיים והקיבה לכהן, (י) ולמצוות "ראשית הגז" ושיעור הצאן המחייב, (יא) ולמצוות פדיון הבן בחמש סלעים ופטור כהנים ולווים, (יב) ונחתם במצוות פדיון פטר חמור בשה או עריפתו.

שמיטה ויובל

(א) מבסס את שביתת הארץ מעבודה והיתר "מלאכה לצורך האילן", (ב) ומפרט את איסורי הזיבול והסיקול ובניית הגדרות, (ג) ודין "תוספת שביעית" ונטיעה ערב שביעית, (ד) ואיסור אכילת "ספיחים" ופירות שיצאו למוצאי שביעית, (ה) ושימושי הפירות ואיסור הפסדם או הוצאתם לחו"ל, (ו) ואיסור סחורה ודין "קדושת שביעית" בתופס את דמיו, (ז) ומצוות ה"ביעור" וחלוקת הארץ לשלוש ארצות, (ח) ואיסור חיזוק ידי עוברי עבירה וקנייה מעם הארץ, (ט) ועובר למצוות שמיטת כספים ותקנת ה"פרוזבול" ואיסור הימנעות מהלוואה, (י) ולמצוות ספירת השנים וקידוש היובל בתקיעת שופר, (יא) ולאיסור מכירת הארץ לצמיתות וחובת החזרת שדות אחוזה, (יב) ולדיני גאולת בתי ערי חומה ובתי חצרים וקדושת ערי הלוויים, (יג) ונחתם בזכויות שבט לוי בערי מגרש ומעלת המבדיל עצמו לעבודת ה'.

ספר עבודה

הבחירה
בית

(א) פותח במצוות בניית המקדש ותולדותיו והגדרת חלקיו כקודש וקודש הקודשים, (ב) ומגדיר את מקום המזבח ומידותיו המדויקות ומבנה הכבש, (ג) ואת צורת המנורה, השולחן, מזבח הקטורת והכיור והחומרים מהם הם עשויים, (ד) לצד מבנה ההיכל והארון הגנוז בבית שני ופירוט התאים, (ה) ומידות הר הבית, החיל ועזרת הנשים ופירוט שמונת הלשכות, (ו) ודיני מעלות המקדש וסדר קידוש העיר והעזרות בשתי תודות, (ז) וחובת מורא מקדש ועשר דרגות הקדושה בארץ ובמקדש, (ח) ונחתם במצוות שמירת המקדש בלילה ב 24 מקומות ודין הממונה על השומרים.

כלי המקדש

(א) עוסק בעשיית שמן המשחה וקידוש כלי השרת במלאכתם, (ב) ובעשיית הקטורת על 11 סממניה ומצוות נשיאת הארון בכתף, (ג) ומפרט את תפקידי הלויים בשירה ושוערות ואיסור עשיית מלאכת חברו, (ד) וחלוקת הכהנים ל 24 משמרות ומינוי הכהן הגדול והסגן, (ה) לצד הנהגות הכבוד של הכהן הגדול וחינוך כהן חדש בעשירית האיפה, (ו) ודיני "אנשי מעמד" ותפילותיהם וקרבת העצים של המשפחות, (ז) ומינוי חמישה עשר הממונים הקבועים ותפקידיהם והכנת הפרוכת, (ח) ופירוט בגדי הכהונה להדיוט ולגדול ואחסונם בחלונות המשמרות, (ט) ועשיית הציץ, המעיל, האפוד והחושן וחקיקת שמות השבטים, (י) ונחתם בסדר לבישת הבגדים ללא חציצה ואופן השאלה באורים ותומים.

ביאת המקדש

(א) אוסר עבודה בשכרות, בגידול פרע או בבגדים קרועים, (ב) ואת הכניסה להיכל שלא לצורך עבודה ודין כהן "אונן", (ג) ומפרט את מצוות שילוח הטמאים ועונש הנכנס למקדש בטומאה, (ד) ואיסור עבודת טמא ודין הציץ המרצה והכלל ש"טומאה דחוייה בציבור", (ה) ומצוות קידוש ידיים ורגליים ופסולי העבודה בשמאל או בחציצה, (ו) ומבאר את פסילת בעלי המום מהעבודה, (ז) תוך פירוט חמישים המומים המשותפים לאדם ובהמה, (ח) ותשעים המומים הייחודיים לאדם ופסולים מפני מראית העין, (ט) ונחתם בפסילת עבודת ה"זר" וכהן שעבד עבודה זרה שנפסל לעולם.

איסורי
מזבח

(א) מחייב להקריב קרבנות תמימים בלבד ומבאר את פדיון פסולי המוקדשין, (ב) ומפרט את מומי הבהמה והטרפה הפוסלים למזבח, (ג) ופסילת עופות, כלאיים, יוצא דופן, אתנן זונה ומחיר כלב, (ד) וכן בעלי חיים שנעבדו או שהמיתו אדם למזבח, (ה) ואוסר הקטרת שאור ודבש וקרבת גזול ומחייב מליחה בכל הקרבנות, (ו) ופוסל נסכים שהתקלקלו או שנטמאו ודין יין מבושל, (ז) ונחתם במצווה להביא מהמובחר ובפירוט תהליך הכנת הסולת, היין והשמן.

מעשה הקרבנות

(א) מסווג את הקרבנות לקודשי קודשים וקלים, (ב) ומפרט את דיני הנסכים והמנחות הנלוות וקידושם בכלי שרת, (ג) ומי המקריבים ומצוות הסמיכה והוידוי על ראש הבהמה, (ד) וזמני השחיטה וההקטרה והצורך במחשבת "לשמה", (ה) ומקומות השחיטה בצפון ובדרום, מתנות הדם והעורות לכהנים, (ו) וסדר הקרבת העולה ומעשה עולת העוף במליקה והבדלה, (ז) וסדר החטאת ומעשה חטאת העוף ללא הבדלה, (ח) ודיני כיבוס בגד שניתז עליו דם חטאת ומריקה ושטיפת הכלים, (ט) וסדר האשם, השלמים, הבכור, המעשר והפסח, (י) ומצוות אכילת הקדשים לכהנים ומקומותיה וזמניה, (יא) ואיסורי אכילת עולה ואימורין או קודשים מחוץ למחיצתם, (יב) וסוגי המנחות ואיסור חמץ בשיריהן ודין מנחת כהנים הנשרפת, (יג) וסדר עשיית המנחות השונות ואופן קמיצתן, (יד) ומבחין בין נדר לנדבה ומזהיר על איסור "בל תאחר", (טו) ודיני הקדשת איברים, ולדות וקדושת דמים מול הגוף, (טז) ופתרון ספקות בנדרים ושכחה במין הקרבן, (יז) ודיני נדרי מנחות ונסכים והמתנדב יין או שמן בפני עצמם, (יח) ואוסר שחיטת והעלאת קודשים מחוץ לעזרה בדין שחוטאי חוץ, (יט) ונחתם בפרטי דין המעלה בחוץ בכזית וקרבתות נכרים בכמה.

ספר עבודה

תמידין
ומוספין

(א) עוסק במצוות התמיד של שחר ובין הערביים וביקור הטלאים ממום, (ב) ובמצוות אש התמיד בשלוש מערכות והרמת הדשן, (ג) ובמצוות הקטרת הקטורת, הטבת הנרות ומנחת החביתין, (ד) ומפרט את סדר הפייסות בין הכהנים וחלוקת לחם הפנים בשבת, (ה) ואת סידור לחם הפנים והבזיכין בשבת ופסולי הלחם, (ו) ופירוט סדר עבודת היום הכרונולוגי ושיר הלויים היומי, (ז) ומוספי ראש חודש ופסח ומעשה העומר וקצירתו, (ח) ומוספי חג השבועות ומעשה שתי הלחם וקרבתיהן, (ט) ומוספי ראש השנה ויום הכיפורים וכללי קדימה בקרבנות, (י) ונחתם במוספי סוכות ושמיני עצרת ודיני ניסוך המים והיין.

פסולי המוקדשין

(א) פותח בפסולי השחיטה והקבלה ודין חסרון איבר, (ב) ובפסולי זריקת הדם ותערובות דמים שונים זה בזה, (ג) ומבאר את הכלל ש"כל העולה למזבח לא ירד" וקידוש הפסולים בכלים, (ד) ודיני חמש החטאות המתות ואשם שניתק לרעייה, (ה) ודין מעות שהופרשו ונותרו מהם שאריות, (ו) ותערובות קודשים בחיים ולאחר שחיטה, (ז) ופסולים במליקה בעוף וחטאת העוף הבאה על הספק, (ח) ותערובות קיני עופות וחובה סתומה שנתערבה, (ט) ודיני קינין בעוף שפרח מקן אחת לאחרת, (י) וספקות בקיני נשים ותערובות של תורים ובני יונה, (יא) ופסולים במנחות מחמת קמיצה ותערובות קמצים, (יב) ופסולים בלחם הפנים, בלחם התודה ובנסכים, (יג) ומגדיר את שלוש המחשבות הפוסלות ודין פיגול, (יד) ומבאר את השפעת המחשבה ודין צירוף חצאי זיתים, (טו) ודין שחיטה שלא לשמה בחטאת ובפסח ושלא לשם בעלים בשאר זבחים, (טז) ודין עירוב מחשבות ופיגול בחצי מתיר, (יז) ודיני פיגול בחטאות הפנימיות, בלחם התודה ובכבשי עצרת, (יח) ועונשי האוכל פיגול, נותר וטמא ופירוט הדברים שאין בהם פיגול, (יט) ונחתם במצוות שריפת קודשים ופירוט הדברים הנקברים.

עבודת
יו"ב

(א) עוסק בקרבנות המיוחדים ליום ובהפרשת הכהן הגדול שבעת ימים לפניו, (ב) ומפרט את חמש הטבילות ועשר הקידושין והמעבר בין בגדי הזהב ללבן, (ג) ואת ההגלה על השעירים, 43 ההזיות בקודש הקודשים ובהיכל ושילוח השעיר לעזאזל, (ד) ופירוט סדר עבודת היום הכרונולוגי מהתמיד ועד היציאה לביתו, (ה) ונחתם בדיני טעויות בסדר העבודה וספקות בחפינת הקטורת.

מעילה

(א) מגדיר את המעילה כהנאה מקדשי ה' ועונשיה ואיסור גיזה ועבודה, (ב) ומפרט את זמני תחולתה ודין הנסכים והדישון, (ג) ומעילה בקודשים שמתו או שנפסלו ובחטאת הרועה עד שיפול בה מום, (ד) וכן מעילה במעות, בנדרי קונמות ובהקדשות מותנים, (ה) ובקדשי בדיק הבית, בגידולי הקדש ובקדשי עכו"ם, (ו) וקובע את שיעור המעילה בפרוטה והכלל ש"אין מעילה אחר מעילה" בבדיק הבית, (ז) ודיני מעילה על ידי שליח ודין מעות אצל חנווני, (ח) ונחתם בדיני פועלים בהקדש והדרכה למחשבה נכונה בחוקי התורה.

ספר קרבנות

קרבן פסח

(א) פותח במצוות שחיטת הפסח בי"ד בניסן בבחירת השה וסדרו בשלוש כתות, (ב) ומפרט את דיני ה"מנויים" על הקרבן ויכולת האכילה המינימלית בכזית בחבורות השונות, (ג) ודיני שליחות בשחיטה ופתרון ספקות בשה שאבד או נתערב והתנאים ל"משיכת ידיים", (ד) לצד פסול הקרבן במחשבת שינוי השם, דין שה שנטמא ושריפת פסח פסול, (ה) ועובר למצוות "פסח שני" בי"ד באייר למחויבים בו והגדרת "דרך רחוקה" ב 15 מיל, (ו) ופירוט הטמאים הנדחים והגר והערל שמלו ודין טומאת התהום, (ז) ומבאר את הכלל ש"טומאה דחוויה בציבור" ודיני אכילת פסח הבא בטומאה לטמאי מגע, (ח) ומפרט את מצוות האכילה בליל ט"ז כ"צלי אש" ואיסורי נא ומבושל וצלייה על שפוד רימון, (ט) ואוסר הוצאת הבשר חוץ לחבורה ואכילת מומר, גר תושב או ערל ממנו, (י) ונחתם באיסור שבירת עצם וביעור הנותר ודיני "חגיגת ארבעה עשר" וההבדלים בין פסח ראשון לשני.

חגיגה

(א) קובע את שלוש מצוות הראייה, החגיגה והשמחה בשיעור דמיהן ותשלומיהן בכל ימי החג, (ב) ומפרט את הפטורים מהן וחובת חינוך קטנים והמצווה לשמח את העניים והלויים בסעודה, (ג) ונחתם במצוות "הקהל" במוצאי שמיטה בסוכות וסדר קריאת המלך בתורה מעל בימת העץ.

בכורות

(א) עוסק במצוות הפרשת בכור בהמה טהורה לכהן ואיסור פדייתו או מכירתו, (ב) ומגדיר מומים קבועים המתירים שחיטה בכל מקום ודין ספק או נדמה, (ג) ואוסר שחיטה ללא בדיקת מומחה ואיסור עבודה וגיזה, (ד) לצד פטור שותפות עכו"ם ודין בהמה שיצאה מלאה ובאה ריקנית או ולד היוצא דרך דופן, (ה) ופתרון ספקות בכור ודין פדיון קדשים שנפסלו המתחייבים מחדש בכורה, (ו) ועובר למצוות מעשר בהמה בהפרשת העשירי ואכילתו בירושלים, (ז) ומתאר את סדר העברת הבהמות תחת השבט וצביעתן בסיקרא בשלושת זמני ה"גורן", (ח) ונחתם בדיני טעויות במניין המעשר וקידוש הטעות וקפיצת בהמות מעושרות לדיר.

שגגות

(א) פותח בחובת חטאת קבועה על שגגת כרת ומניית 43 העבירות המחייבות זאת, (ב) ומגדיר את ה"שגגה" מול פטור "מתעסק" ומי שעסק במצווה, (ג) ונאמנות עדים מול הכחשה ודין כפרת יום הכפורים ואיסור קבלת קרבן ממומר, (ד) ומפרט דיני ריבוי חטאות במעשה אחד בדין איסור מוסיף וכולל, (ה) וחילוקן לפי גופים וידיעות בהעלם אחד, (ו) ודיני הצטרפות שיעורים במאכלות אסורות וחלוקת חטאות לפי ידיעה בין אכילות, (ז) וכן שגגת עבודה זרה ושגגת שבת לכל אבות מלאכה, (ח) ומבאר את מצוות "אשם תלוי" על ספק עבירה, (ט) ומפרט את חמשת ה"אשמות הודאיים" בגזילות, מעילות, שפחה חרופה, נזיר ומצורע, (י) ועובר למצוות "קרבן עולה ויורד" למצורע, יולדת ושבועות וטומאת מקדש, (יא) ומייחד את שגגת טומאת מקדש וקדשיו בחובת ידיעה בתחילה ובסוף, (יב) ודין "פר העלם דבר של ציבור" בטעות הוראת בית דין הגדול, (יג) והתנאים לחיוב בית הדין מול חטאת היחיד, (יד) ומבחין בין עקירת גוף למקצת ודין טעות במציאות, (טו) ונחתם בדיני קרבנות הנשיא והכהן המשיח והכלל שכהן גדול מביא רק על שגגת הוראה.

מחוסרי כפרה

(א) מגדיר את ארבעת מחוסרי הכפרה ואיסור אכילתם בקדשים עד הבאת קרבנם, (ב) ומגדיר את הזב ודרכי הבדיקה מחולי לעומת אונס, (ג) ומפרט את ספירת שבעה נקיים ודין קרי הסותר וטומאת ספק בטומטום, (ד) ועובר לסדר טהרת המצורע בציפורים ותגלחת וסדר קרבנותיו ומתן דם האשם על הבהונות, (ה) ונחתם במעשה מתן השמן ושבע ההזיות ודין מצורע שהעני או העשיר בתהליך הכפרה.

תמורה

(א) אוסר המרת בהמת קודש בחולין וקובע ש"הוא ותמורתו יהיה קודש", (ב) ומפרט את אופן ההמרה ב"זו תחת זו" והכלל שאין אדם ממיר אלא בשלו, (ג) ודין הקרבת התמורות ותמורה בחצי קודש או בבעלי מומים, (ד) ונחתם בדיני ולד קודשים וולד חטאת והאיסור לשנות קדשים מקדושה לקדושה בדרך הערמה

ספר טהרה

פותח בהגדרת המת כ"אבי אבות הטומאה" המטמא במגע, משא ואוהל ובדין הטומאה במחובר, (ב) ומפרט את שיעורי הטומאה כבשר, איברים ורביעית דם, (ג) ומסווג את הטומאות המטמאות באוהל לעומת מגע ומשא ודין הרקב, (ד) לצד דיני הצטרפות שיעורים, טומאה רצוצה ואי הצטרפות שמות טומאה שונים, (ה) וביאור שרשרת הטומאה בה נעשה הכלי "אב" והנוגע בו "ראשון", (ו) ודיני כלי אבן שאינם מיטמאים ודין ה"גולל והדופק", (ז) ודיני אוהל בבתים, פתחים וחלונות וטומאה בבניין, (ח) ועובר לטומאת שדה שאבד בה קבר וסימון קברות, (ט) ודין שכונת קברות ובדיקת עשרים אמה סביבם, (י) ודיני "בית הפרס" בשדה שנחרש בה קבר ודרכי טיהורה, (יא) וטומאת ארץ העמים ומדור עכו"ם, (יב) ומגדיר את ה"אוהל" המביא וחוצץ ודין כלי עץ הבא במידה, (יג) ומפרט את הדברים המביאים וחוצצים כאילנות לעומת אדם וכלים שאינם חוצצים, (יד) ושיעור הנקבים להעברת טומאה כפונדיון או כאגרופ, (טו) ודברים הממעטים את החלון וסתימתו באוכלין, (טז) ודין ארובה וסדקים בתקרה, (יז) וטומאת זיזים, יריעות וחבית באוויר, (יח) ואדם המאהיל על הטומאה ומגדל העומד בפתח, (יט) והלכות כוורת חרס או עץ והמאהיל על גמל, (כ) לצד שלושת המצילים באוהל שהם צמיד פתיל, אוהלים ובלועים, (כ"א) ופרטי דין צמיד פתיל בכלי חרס ובכלים המצילים עם דפנות האוהל, (כ"ב) ושיעורי הנקבים הפוסלים את המירוה, (כ"ג) ומגבלות הצמיד פתיל באוכלים ומשקים מול כלי שטף, (כ"ד) ונחתם בחלוקת הבית במחיצות ודין טומאה בעובי הכותל, (כ"ה) ודיני עמוד העומד בבית וחור "פרדסיק" ועובר שמת במעי אמו.

טומאת מת

(א) קובע את תנאי הפרה האדומה ושלא נעשתה בה מלאכה, (ב) ומפרט את הפרשת הכהן שבעת ימים קודם ודין "בית אבן", (ג) וסדר השריפה בהר המשחה, הזיית הדם והשלכת הארז והאזוב, (ד) ופסולים במעשה הפרה כשחיטה שלא לשמה או מלאכה בשעתה, (ה) ודיני טומאת העוסקים בשריפתה המטמאים בגדים עד שיעשו אפר, (ו) ועובר למילוי מים חיים מהמעייין ופסילת מים "מכזבים", (ז) ואיסור עשיית מלאכה משעת המילוי עד הקידוש, (ח) ודיני השומרים על המים שבידם, (ט) וביאור מעשה הקידוש במתן האפר על המים ופסילתם בנפילת משקין, (י) ודיני העברת אפר ומי חטאת ומי הכשרים להזות, (יא) וסדר ההזייה בשלישי ובשביעי ותנאי האזוב, (יב) ותנאי נגיעת המים בבשר או בכלי וטבילת האזוב, (יג) ומדרגות הטהרה המיוחדות לחטאת ודין ה"היסט", (יד) לצד דין אפר שהונח על טומאה ואי הצלתו בצמיד פתיל, (טו) ונחתם בדין מים מקודשים שנגעו בטמא ופרה ששתתה מי חטאת.

פרה אדומה

(א) מגדיר את ארבעת מראות הנגעים בשיעור גרים ודין ה"פתוך", (ב) ומפרט סימני טומאה בעור כשיער לבן, (ג) וסימן ה"מחיה" בתוך הבהרת בשיעור עדשה, (ד) וסימן ה"פשיון" ודין בהרת שחזרה לאחר הפיטור, (ה) וצרעת השחין והמכוה ונגעי הראש והזקן, (ו) ומציין מקומות באדם שאינם מיטמאים ודין ספק נגעים, (ז) ודין "הופך כולו לבן" בטהרה ובטומאה, (ח) ונגעי הראש והזקן ב"נתקים" וסימן שיעור צהוב דק, (ט) וסמכות הכהן בראיית הנגע וזמניה, (י) ואוסר תלישת סימני טומאה ומחייב פריעת ראש ופרימה למצורע ודין טומאתו בביאה, (יא) ועובר לסדר הטהרה בציפורים, מים חיים ושתי התגלחות, (יב) ולצרעת הבגדים במראות ירקרק ואדמדום ושריפתם, (יג) ולסוגי הבגדים המיטמאים כצמר ופשתן ודין ביאה לבית, (יד) ולצרעת הבתים ותנאי הבניין מאבנים, עצים ועפר, (טו) וסדר הסגר הבית לשלושה שבועות וחליצת אבניו ונתיצו, (טז) ונחתם בטומאת הבית המנוגע בביאה ומוסר ההשכל נגד חטא לשון הרע.

טומאת צרעת

(א) מגדיר את ארבעת אבות הטומאה בזב, זבה, נדה ויולדת וטומאת הפרשותיהם, (ב) ומפרט את דין דם הנדה והזובה וגזירת העכו"ם כזבים, (ג) וטומאת הבועל נדה ודין הטומאה למפרע "מעת לעת", (ד) וקובע אלו נשים שדיין שעתן ודין כתמי דם בבגדים, (ה) ועובר לחובת הטבילה ודין ימי טוהר כטבול יום לקודש, (ו) ולהגדרת "משכב" ו"מרכב" הנעשים "אב" לטמא אדם וכלים, (ז) ומפרט את חמש הדרכים שבהן הזב מטמא את המשכב ב"מדרס", (ח) ודיני טומאת "היסט" ודין הזב בכף מאזניים, (ט) וטומאת "הקשה" וספק דרס הזב בבגדים בספינה, (י) ודין "עם הארץ" וחזקת טומאתו ודרכי קבלת "חבירות", (יא) ונאמנות עמי הארץ על יין ושמן ברגל ובגיתות, (יב) ודין המפקיד כלים אצל עם הארץ, (יג) ונחתם בטהרת הפועלים בבית הבד וחבר שמת והשאיר טהרות.

מטמאי משכב ומושב

ספר טהרה

שאר אבות הטומאה

טומאת אוכלין

כלים

מקואות

(א) פותח בטומאת נבלה המטמאה אדם וכלים במגע ובמשא, (ב) ומפרט דין בהמה טמאה שנשחטה ואבר מן החי, (ג) וטומאת נבלת עוף טהור המטמאה בבית הבליעה, (ד) וטומאת שמונת השרצים במגע ודין איבריהם, (ה) וטומאת שכבת זרע ופליטתה באדם ובאישה, (ו) וטומאת עבודה זרה, משמשיה ותקרובתה, (ז) ועובר לטומאת משקין שנגעו באב ודינם כ"תחילה" לטמא כלים, (ח) ולטומאת ידיים כשניות לעולם ופוסל גופו באכילת טמאים, (ט) ולטומאת מים שאובים שבאו על האדם וטומאת ספרים המטמאים את הידיים, (י) ולדין "טבול יום" בתרומה ובקודש ומשקיו, (יא) ומבאר את מדרגות הטומאה מראשון ועד רביעי בחולין, תרומה וקודש, (יב) ואחת עשרה המעלות שעשו בקודש על פני התרומה, (יג) ומעלות בבגדים וכוונת הטובל לדרגות קדושה שונות, (יד) ומפרט שתים עשרה הספקות שטהרו חכמים כטומאה צפה וספק ידיים, (טו) וספקות בדברי סופרים וספק "עומד ועובר", (טז) ומבחין בין ספק ברשות הרבים לבין רשות היחיד ודיני תינוקות, (יז) וספקות בכלים שנמצא בהם שרץ וספק נגיעה של בהמה, (יח) וריבוי ספקות ברשויות וטומאת שרץ במבוי וכלים אבודים, (יט) ודין שני שבילים ושני ככרות שנטמא אחד מהם, (כ) ונחתם בהגדרת רשות הרבים והיחיד לעניין טומאה בבקעה ובגינה.

(א) פותח בתנאי קבלת טומאה באוכל מיוחד לאדם שהוכשר באחד משבעה משקין, (ב) ומבאר דין אוכל המחובר ודגים שמתים וטיהור מים במקוה, (ג) והצורך במחשבת ייחוד והכשר ברצון, (ד) וקובע את שיעורי האוכלין והמשקין ודין הצטרפותם, (ה) ומפרט את הלכות ה"יד" וה"שומר" המביאים טומאה ומצטרפים, (ו) ודיני חיבורי אוכלין כביצים ודבילה וככרות נושכות, (ז) ודין ה"ניצוק" שאינו חיבור וחיבור בטבול יום, (ח) ומקרים שאינם חיבור בטבול יום מול שאר טומאות, (ט) ושמן ודבש שקפאו ודין טמא שסחט פירות, (י) ופירוט שבעת המשקים ותולדותיהם המכשירים לטומאה, (יא) וגזירת הבוצר לגת והמוסק לבית הבד שהוכשרו מיד, (יב) ודין הכשר ברצון בעלים בנפילת המים בנחת ובידיעה, (יג) ומקרים של מים העולים בספינה או בידי אדם, (יד) ודין טל וגשמים שנפלו על פירות ופירות השואבים לחלוחית, (טו) וטומאת מים שבקרקעות ומי תמצית, (טז) ונחתם בחזקת אוכלים וקמחים בשווקים ומידת החסידות באכילת חולין בטהרה.

(א) מונה שבעה מיני הכלים המיטמאים ודין כלי זכוכית, (ב) ומגדיר כלי קיבול המקבל טומאה מול פשוטי כלי עץ הטהורים, (ג) ושיעור כלי עץ העשוי לנחת שאינו מיטמא, (ד) ומסווג כלי עץ לתשמיש אדם ותשמיש כלים ודין חפויי הכלים, (ה) וקובע את זמן גמר מלאכתם ודין "גולמי" כלי עץ, (ו) ומפרט דיני שבירה בשיעור נקב "מוציא רימון", (ז) וטומאת כלי עור כסנדל ותורמיל ודין תיקון תפילין שנטמאו, (ח) וטומאת כלי מתכת ותכשיטי אדם מול בהמה, (ט) וכלים שיש להם שם בפני עצמם ודין שלשלאות הדלי, (י) וטומאת מסמרים, כלי עגלה ומנורות המורכבות, (יא) ודין שבירת כלי מתכת העושה "מעין מלאכתו", (יב) וחזרתם לטומאה ישנה לאחר היתוך ודין כלי זכוכית שנשברו, (יג) ומייחד את כלי החרס המיטמא רק מאווירו ואינו מיטמא מגבו, (יד) והצלת כלי חרס בצמיד פתיל וכלים המושקעים בו, (טו) וגמר מלאכת התנור והכירה מחרס ודין תנור מאבנים, (טז) ושיעור שיירי התנור והכירה המקבלים טומאה, (יז) ודיני ידות כלי החרס ופטוטי הכירה, (יח) ופטור כלי חרס שאין להם תוך ודין שבירה המיטמאים, (יט) ושיעור שבירתם לטיהור ב"מוציא זית" ודין גסטרא, (כ) וחיבורי ידות הכלים והמידות הקובעות מתי היד נחשבת חלק, (כ"א) ושיעור הנימין והחוטים והשלשלות, (כ"ב) ושיעור הבגד המקבל טומאה בשלוש על שלוש אצבעות ודין מטליות עניים, (כ"ג) וטומאת המפץ, השק והעור ומטלית הטלואה, (כ"ד) ופירוט העורות המיטמאים במדרס לעומת עורות טהורים, (כ"ה) ופשוטי כלי עץ המיטמאים במדרס כעריסה ומחצלת קש, (כ"ו) וביטול טומאה על ידי קביעה בכותל ודין מטה שנפרקה, (כ"ז) וסיווג הכלים ל"שלושה לכל דבר" לפי סוג הטומאה, (כ"ח) ונחתם בדין "אחוריים ותוך" בכלים שנטמאו במשקין.

(א) קובע את חובת טבילת הגוף בבת אחת במים הנקווים בקרקע, (ב) ומפרט הלכות חציצה באדם בדברים החוצצים כדם יבש ודברים שאינם חוצצים, (ג) והלכות חציצה בכלים כזפת וצבע ודין כלי מלא מים טמאים, (ד) ושיעור המקוה בארבעים סאה ופסול שלוש לוגין מים שאובים, (ה) ודרכי טיהור מקוה פסול על ידי "המשכה", (ו) וכלים המקבלים שפוסלים את המקוה ודין שוקת שבסלע, (ז) ופסולי המקוה בשינוי מראה ודברים המעלין לשיעורו כשלג וגלידה, (ח) ועירוב מקואות "כשפופרת הנוד" ודין טבילה בתוך כלי מנוקב, (ט) ומפרט שש המעלות במקואות ממי גבאים ועד מעיין מים חיים, (י) וספק מים שאובין וטבל ודין מקואות בארץ העמים, (יא) ונחתם בהלכות נטילת ידים לתרומה וסיכום מוסרי על טהרת הנפש.

ספר נזיקין

(א) פותח בהגדרת אבות הנזיקין וההבדל בין תם למועד ובין רשויות הממון, (ב) ומפרט את דין ה"תולדות" והלכה למשה מסיני בנזק "צרורות" המשלם חצי נזק, (ג) ומבחין בין נזקי שן ורגל כדרכם לקרן המשנה ודין בהמה שאכלה כלים, (ד) לצד אחריות השומרים ודרכי שמירת הבהמה שנכנסו תחת הבעלים, (ה) ואיסור גידול בהמה דקה בארץ ישראל ופירוט "עשרת התנאים" של יהושע, (ו) ודיני שור המועד וחזרתו לתמותו והעדתו בפני אפוטרופוסים, (ז) וחובת השמירה המעולה בו וכללי שומת "פחת הנבלה", (ח) ודין נזקים בהקדש, בעכו"ם ובהפקר וגביית הנזק מהמיטב, (ט) ופתרון ספקות בפרה מעוברת והכלל ש"המוציא מחברו עליו הראיה", (י) ודין שור הנסקל שהרג אדם ושור האצטדיון, (יא) ושיעורי הכופר ודין שלושים סלע בעבד ושפחה, (יב) ועובר לחיוב החופר בור ברשות הרבים ודין בור השותפין, (יג) ולפטור הבור על כלים ומיתת אדם ודין המניח תקלה ברשות הרבים, (יד) ונחתם באחריות המבעיר על נזקי אש שעברה ברוח ופטור "טמון" ונזקי גוף שגרמה.

נזקי ממון

(א) מבאר את איסור הגניבה בסתר ותשלומי כפל ודין הגונב מגנב או המודה מעצמו, (ב) ומפרט את הדברים שאין עליהם כפל ודיני תשלומי ארבעה וחמישה בטובח ומכר, (ג) לצד הכלל שאין אדם לוקה ומשלם ודין הגנב שנמכר בגניבתו בקרן בלבד, (ד) ודין שומר הטוען טענת גנב ונשבע לשקר המשלם כפל, (ה) ואוסר קנייה מגנב וקובע את "תקנת השוק" המזכה את הלוקח בדמיו, (ו) ומפרט דברים שחזקתם גנובים והאיסור לקנותם כשהם מוצנעים, (ז) ועובר לאיסורי עול במידות ומשקולות, השחיית מדה חסרה והסגת גבול, (ח) ולמצוות צידוק המאזניים ותפקיד השוטרים המפקחים על השווקים, (ט) ונחתם באיסור חטיפת נפשות ודין הבא במחתרת שמותר להרגו כרודף.

גניבה

(א) פותח באיסורי גזילה בחוזק יד, עושק ו"לא תחמוד" ומצוות השבת הגזילה, (ב) ומפרט את קנייני הגזילה בשינוי הגוף או ייאוש ושינוי רשות, (ג) ודין שינוי מחיר ו"הרי שלך לפניך" ושליחת יד בפיקדון, (ד) לצד קנס הגזלנים שבו הנשבע נוטל ודין החוטף משכון, (ה) ואוסר הנאה מגזול ומבסס את הכלל ש"דינא דמלכותא דינא", (ו) ומפרט את דין המציל מהנהר ואיסור "גזל מדבריהם" במשחקי קוביא ומפריחי יונים, (ז) ועובר לשבועת הפיקדון בקרן, חומש ואשם גזילות, (ח) ולדין גזל המת וגזל הגר המשתלם לכהני המשמר, (ט) ולכלל שקרקע אינה נגזלת ודין הקונה שדה גזולה שחזר הגזלן וקנאה, (י) ודין ה"מציק" והיורד לשדה חברו שלא ברשות לנטוע או לבנות, (יא) ומבאר את מצוות השבת אבידה לישראל ואיסור ההתעלמות, (יב) וסדרי קדימויות בהשבה והפסד המציל ממון חברו, (יג) וחובת ההכרזה והטיפול באבידה עד השבתה, (יד) ומבחין בין סימן לייאוש שלא מדעת והשבה לתלמיד חכם ב"טביעות עין", (טו) ואוסר נגיעה באבידה המונחת לדעת ומפרט דברים שהם של מוצאם כפירות מפוזרים, (טז) ודין מציאה בחנות ובתוך פירות ובכותל ישן או חדש, (יז) ודרכי קניית המציאה בהגבהה או בחצר וארבע אמות, (יח) ונחתם בדיני החזרת שטרות שנמצאו והחשש לקנוניא או לפירעון.

גזילה ואבידה

(א) מבסס את חמשת תשלומי החובל בחברו וההוכחה ש"עין תחת עין" היא ממון, (ב) ומפרט את אופן שומת הנזק, הצער, הריפוי, השבת והבושת, (ג) ודין המבייש בדברים או ברוק וקנסות קצובים על הכאות כסטיירה ובעיטה, (ד) לצד דיני דמי ולדות וחובל בעבדים וילדים ואדם ושור שדחפו לבור כאחד, (ה) ואוסר הכאת כל ישראל ומחייב את הנחבל בשבועה ומצוות המחילה, (ו) ומבאר את הכלל ש"אדם מועד לעולם" ואחריותו בנזקי אונס כשוגג, (ז) ועובר לדיני היזק שאינו ניכר ודין גרמי בשריפת שטרות, (ח) ונחתם בדין המוסר ממון חברו לאנס ודין הרודף הפטור מתשלום והמקיל ממשא הספינה בים.

חובל ומזיק

(א) קובע את איסור הרציחה וחובת גואל הדם ומצוות הצלת הנרדף בנפשו של רודף, (ב) ומבחין בין רצח בידי אדם לגרמא ורצח עצמי, (ג) ומפרט את אומדן הכלי והמכה ודרכי ההריגה בדחיפה, באש או ברעב, (ד) לצד דיני המתכוון להרוג את זה והרג את זה ומאסר ה"כיפה", (ה) ועובר למצוות גלות לרוצח בשגגה ודין המזבח הקולט כהן ועבודה בידו, (ו) ומבחין בין שגגה גמורה לקרוב לאונס או למזיד שאין גלות מכפרת עליו, (ז) ומפרט את חיי הרוצח בעיר מקלט ותנאי חזרתו במות הכהן הגדול, (ח) ומצוות הפרשת ערי המקלט ותיכון הדרכים ושילוט "מקלט מקלט", (ט) ודין "עגלה ערופה" ומדידת המרחק לעיר הקרובה על ידי זקני הסנהדרין, (י) ומעשה עריפת העגלה בנחל איתן וידידי הזקנים ואיסור העבודה בנחל, (יא) ומבאר את מצוות "מעקה" והחובה להסיר כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, (יב) ומזהיר על משקים מגולים ואיסור התייחדות עם עכו"ם ומכירת כלי נשק להם, (יג) ונחתם במצוות פריקה וטעינה וקדימות הטעינה עם השונא.

רוצח ושמירת נפש

ספר קניין

(א) פותח בדרכי קניית קרקע בכסף, שטר וחזקה ודין קניין עכו"ם ושכירות, (ב) ומפרט קניית עבדים ובהמה במשיכה והגבהה ודין רכיבה, (ג) וקניית מטלטלין ותקנת חכמים במשיכה במקום כסף ודין "אגב קרקע", (ד) לצד קניין בכליו של אדם ודין המדידה, (ה) ודיני קניין חליפין (סודר) ופסול קניין דברים, (ו) ודין המטבע שאינו נקנה בחליפין ודרכי הקניית שטר חוב ופיקדון, (ז) ועובר לדין "מי שפרע" ואיסור הסרון אמנה בדברים בלבד, (ח) ולדין המוכר שיוצא ונכנס אחר דמיו והמוכר "לכשאקנה", (ט) ודין מכירה להקדש וליתומים ו"ארבעה פרקים" בבשר, (י) ודין מכירה באונס ("תלוהו וזבין") ומסירת "מודעה", (יא) וביאור התנאים במכירה ואיסור "אסמכתא", (יב) ודיני הוניה בשתות והזמן המותר לחזרה, (יג) ופירוט הדברים שאין להם הוניה כקרקע ועבדים ודין קבלנות, (יד) ופיקוח בית דין על השערים ואיסור אצירה והוניה דברים וגר, (טו) ומבאר דין "מקח טעות" במום במקח, (טז) ואחריות המוכר על זרעים שלא צמחו ובשר טרפה וקניין בדבר אסור, (יז) וארבע מידות באיכות המקח ודין יין שהחמיץ, (יח) ואוסר גניבת דעת, פרכוס כלים ועירוב מים ביין, (יט) וקובע את אחריות המוכר אם נטרפה הקרקע ודין "שלא באחריות", (כ) ופסיקה במחלוקת על המחיר ("מנה ומאתיים"), (כ"א) וקניית דבר שאינו מסוים ומידות השטחים כשמכרן סתם, (כ"ב) וקובע שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם למעט "כדי חייו" של עני, (כ"ג) ומבחין בין הקניית הגוף לפירותיו ודין כוורת דבורים, (כ"ד) ודין המוכר שלושה אילנות מול שניים ושיוור דקלים, (כ"ה) ופירוט הכלול במכירת בית כתנור וכיריים מול בור ודות, (כ"ו) ומה כלול במכירת עיר ושדה לפי המנהג, (כ"ז) ומה כלול במכירת ספינה, חמור ושפחה, (כ"ח) ודין "מידה בחבל" והחזרת טעות במידת הקרקע, (כ"ט) ונחתם בהגדרת הכשירות למו"מ של חרש, שוטה, קטן ושיכור, (ל) ובזכות הלוקח ב"זכייה שלא מדעתו" ודיני האישה והעבד במקח.

מכירה

(א) עוסק בזכייה מן ההפקר ובדין המחזיק בנכסי גר שמת בלא יורשים, (ב) ומפרט דרכי החזקה כסיווד וניר המעידים על כוונת קניין ודין עבד גר שקנה עצמו, (ג) ומבאר את מתנת הבריא הצריכה קניין ודין מתנה לאישה "על מנת שאין לבעלה רשות בה", (ד) ודיני חזרה ממתנה והכלל ש"זכין לאדם שלא בפניו", (ה) ופסול "מתנה מסותרת" ומפרט דין שני שטרות על שדה אחת, (ו) ומבאר את אומדן דעת הנותן ודין סבלנות בביטול נישואין, (ז) ודיני "שושבינות" כהלוואה החוזרת ודין תשורה לחבר, (ח) ועובר להגדרת "שכיב מרע" שדבריו ככתובים ומסורים ללא קניין, (ט) ולדין חזרתו ממתנתו אם עמד מחוליו, (י) ולציווי לתת מלווה או חלוקת מעות בין מקבלים, (יא) ולפרשנות לשונותיו כ"נכסיי" או "מטלטליי", (י"ב) ונחתם בדין "נכסיי לך ואחריך לפלוני" ודין נותן מחיים לאחר מיתו.

זכיה ומתנה

(א) פותח בדין "גוד או איגוד" בנכס שאין בו דין חלוקה ושיעורי השטח המינימליים, (ב) ומפרט חלוקת חצר וד' אמות לפתח והובת כותל למניעת היזק ראייה, (ג) ותשלומי הכותל המשותף ודין המקיף חברו משלוש רוחות, (ד) ודין בית ועליה שנפלו, (ה) ותקנות החצר כבית שער ואיסור פתיחת פתח כנגד פתח, (ו) ודין כפייה על חומה ודלתות בעיר והרחקת אומנויות במבוי, (ז) והרחקת בנייה מחלון חברו בד' אמות וחזקת חלונות, (ח) וחזקת תשמישים בזיזים ומרזבים שלא מיחו בהם, (ט) והרחקת בורות, נטיעות, תנור וכיריים מכותל חברו, (י) והרחקת אילן וגורן מן העיר בחמישים אמה, (יא) ומבאר שאין חזקה לנזקי עשן, ריח ואבק והניזק יכול למחות תמיד, (י"ב) ועובר לדין "בר מצרא" הקודם לכל בקניית שדה סמוכה, (י"ג) ולמקרים בהם אין דין זה כמתנה או מכירה רחוקה לגאול קרובה, (י"ד) ונחתם בסדרי עדיפויות בין קונים ודין המוכר ליתומים או לאישה.

שכנים

(א) מבסס את הכלל ששלוחו של אדם כמותו ואחריות השליח ששינה משליחותו, (ב) ומגדיר את הכשירים לשליחות ודין הסרסור ושבועת שותף שפשע, (ג) ומבאר את דין ה"הרשאה" ("יפוי כוח) ותקנת הגאונים במלווה, (ד) ומפרט דרכי יצירת שותפות בערבוב מעות או קניין סודר ודין שכר והפסד לפי מנינם, (ה) והנהגת השותף במשא ומתן ודין הצלה לעצמו או מחילת מוכסים, (ו) ועובר לדין עסק חצי מלווה וחצי פיקדון) ושכר המתעסק כדי למנוע אבק ריבית, (ז) ולאחריות המתעסק בנזקים ודין שטר עסק של יתומים, (ח) ולדין השמת בהמות וביצים ואריס בשדה וחלוקת נכסים בין אחים שלא חלקו, (ט) ונחתם בשבועת השותפין בטענת שמא, (י) ובדין טענות על תנאי השותפות או הקרן ופירעון חובותיה.

שלוחין ושותפין

(א) מגדיר עבד עברי הנמכר בבית דין ואוסר עבודת פרוך וחובת השוואת תנאיו לאדון, (ב) ומפרט זמני יציאתו בשש שנים, ביובל או בגרעון כסף ודין הנמכר לעכו"ם, (ג) וחובת מזונות אשתו ובניו ודין שפחה כנענית לעבד עברי ודין רציעה, (ד) ודיני אמה עבריינה במצוות היעוד וההענקה בצאתה, (ה) ועובר לקניית עבד כנעני כקרקע ושחרורו בכסף, שטר או בראשי איברים, (ו) ולכתיבת גט שחרור לעבד הדומה לגט אישה, (ז) ולתוכן הגט בכריתות ושחרור חצי עבד וכפיית שחרור במנהג הפקר, (ח) ואוסר מכירת עבד לעכו"ם או לחו"ל ודין עבד שברח לארץ ישראל, (ט) ונחתם במעמד הוולד מהשפחה וחובת הרחמנות והחסידות בהנהגת העבדים

עבדים

ספר משפטים

שכירות

(א) פותח בהגדרת ארבעת השומרים ודין "בעליו עמו" הפוטר מאחריות, (ב) ומחריג מקרקעין, עבדים ושטרות מדיני השומרים ומחייבם בשבועה מדרבנן, (ג) ומפרט דיני טענת אונס במקום עדים ושבירת חביות, (ד) ודין שוכר בהמה ששינה מהנחיות הבעלים או הוסיף משקל, (ה) ודיני בהמה שמתה או ספינה שטבעה והיתר השכרת בתים לאחרים, (ו) וחובות המשכיר בתיקון הבית וזמני ההודעה לפינוי, (ז) ופתרון ספקות בחודש העיבור ובפירות שהוכנסו ללא רשות, (ח) ועובר לדיני חכירה וקבלנות בשדה ב"מכת מדינה", (ט) ולהעסקת פועלים דרך שליח וזכות החזרה במלאכה שאינה "דבר האבוד", (י) ולמעמד המלווה על המשכון כשומר שכר ואחריות האומנים על נזקים, (יא) ולמצוות פריעת שכר ביומו ושבועת השכיר, (יב) ונחתם בזכות הפועל לאכול מן המחובר בשעת מלאכתו, (יג) ובאיסור חסימת בהמה וחובת הפועל לעבוד בנאמנות.

שאלה ופקדון

(א) קובע את אחריות השואל באונסין ופטור "מתה מחמת מלאכה", (ב) ומפרט דיני שאילה בבעלים ומקרי ספק בשותפות, (ג) ואת אחריות השואל משעת המשיכה וספקות במיתת אחת משתיים, (ד) ועובר לשומר חנם הנשבע על גניבה ודרכי שמירת כספים בקרקע, (ה) ולפטור בשמירת כספי עניים ודין פירות שחסרו בפיקדון, (ו) ולדין שומר המעדיף לשלם ושבועת היסת בטענת "החזרתי", (ז) ולחובת מכירת פיקדון שנפסד והחזרתו רק במקום שהופקד, (ח) ונחתם בדין זכיית השומר בכפל וחלוקתו במקרי ספק.

מלווה ולוה

(א) פותח במצוות הלואה לעני ואיסור נגישה, (ב) ומפרט את שבועת "אין לי" ואיסור כניסה לבית הלווה לגבייה, (ג) ודיני משכון בגדי אלמנה ואוכל נפש וחובת החזרת כסות לילה ויום, (ד) ואת איסורי הריבית מהתורה והשבת ריבית קצוצה, (ה) ודיני ריבית עם גוי ודין "עיסקא", (ו) ומבחין בין ריבית קצוצה ל"אבק ריבית" ודיני משכנתא ואסמכתא, (ז) ועובר לדיני סילוק מלווה מהשדה והלוואת פועלים, (ח) ולאיסור ריבית דרך מקח וקבלת "צאן ברזל", (ט) ולדיני פסיקה על הפירות והלוואת סחורה ממקום למקום, (י) ולאיסור הלוואת סאה בסאה, (יא) ומבאר את שיעבוד הנכסים בשטר, (יב) וגבייה מיתומים וסדר ההכרזה ושומת נכסיהם, (יג) וגבייה שלא בפני הלווה ודין גבייה ממשכון, (יד) ודיני המלווה הנשבע ונוטל וטענת זיוף בשטר, (טו) ותנאים בפירעון בעדים ונאמנות המלווה, (טז) ואחריות ההובלה ודין חנווני ופועלים ושטר שתחת יד שלישי, (יז) וגביית יורש ושבועת היורשים ושטר שאין בו זמן, (יח) ושיעבוד נכסים עתידיים ואפותיקי והפקעת שיעבוד בהקדש, (יט) וסדרי הגבייה מעידית, בינונית וזיבורית ומלקוחות, (כ) ודין קדימה בחובות וחלוקה בין בעלי חובות מרובים, (כא) וגביית השבח מהלוקח וזכויות בקרקע שנטרפה, (כב) והוצאת "אדרכתא" ו"טירפא" בבית דין והכלל ש"שומא הדרא", (כג) ודיני שטרות מוקדמים וקיום שטרות שנמחקו, (כד) ושכר הסופר וזיהוי שמות זהים בעיר אחת, (כה) והלכות ערב וקבלן וזמני שיעבודם, (כו) וגבייה מנכסי הערב וחובת הלווה לשפותו, (כז) ונחתם בכשרות שטרי גויים בערכאות ותקנת השטרות וספקות בלשונם.

טוען ונטען

(א) מגדיר את חיוב שבועת התורה במודה במקצת ובעד אחד ותקנת שבועת היסת, (ב) ודין החשוד על השבועה ונשבע ונוטל של שכנגדו, (ג) ושיעורי הכפירה וההודיה ודין מודה ממין הטענה, (ד) וטענת מידה ומשקל והשבת אבידה, (ה) ומפרט את הפטורים משבועת התורה בקרקעות ובקטן, (ו) ואת חובת המענה הברור ודין הוחזק כפרן, (ז) ומעמד הודאת בעל דין וזכות "טוען וחוזר וטוען", (ח) וחזקת הבעלות במטלטלין והחרגת דברים העשויים להשאיל, (ט) והחרגת אומנים ודין שניים או חזים בטלית, (י) וחזקה בבהמות מהלכות ובספינה, (יא) ועובר לחזקת מקרקעין בראיה מול חזקת שלוש שנים, (יב) ולחישוב השנים והפסקת חזקה במחאה, (יג) ומונה את האנשים שאין להם חזקה כאריסים ובני משפחה, (יד) ולדיני ראיות בנכסי גוי וקטן וחזקה שאין עמה טענה, (טו) ונחתם בהכחשת עדי חזקה וספקות בירושה, (טז) ודין עד המערער על המכר וחובת טענות אמת.

נחלות

(א) פותח בסדר הירושה לפי המשפחה ודין הבעל בנכסי אשתו, (ב) ומפרט את זכויות הבכור בפי שניים ונאמנות האב עליו, (ג) וחובת הבכור בנכסים מוחזקים ולא בראוי וזכויותיו בשבח, (ד) ונאמנות אדם על זיהוי בניו ואחיו, (ה) ודין ירושת ספק ומקרי מוות מרובים בנפילת בית, (ו) ואוסר הורשה למי שאינו ראוי ומפרט ירושת הגר והמומר, (ז) ועובר לדיני ראיית מוות והורדת קרובים לנכסי שבו ובורח, (ח) ולאיסור הורדת קרובים לנכסי קטן ומינני אפוטרופוס, (ט) ולדיני אחים שטרם חלקו והשבחת נכסיהם, (י) ולבטלות חלוקת אחים אם בא אח נוסף ומינני אפוטרופוס ליתומים, (יא) ונחתם בנייהול כספי יתומים ב"קרוב לשכר" וחובות האפוטרופוס לחינוכם

ספר שופטים

סנהדרין

(א) פותח במצוות מינוי שופטים בבתי דין של שלושה, עשרים ושלושה ושבעים ואחד וסדר ישיבתם, (ב) ומפרט את המידות הנדרשות מהם ופסולי המינוי, (ג) ואת זמני הדיון והחובה להעמיד דיינים יראי שמיים, (ד) ומבאר את מהות הסמיכה בארץ ובחו"ל, (ה) ואת הסמכויות הייחודיות לסנהדרין הגדולה, (ו) ודיני טעות הדיין והליכי כפיית העלייה לבית הדין הגדול, (ז) ואת דרכי בחירת דיינים על ידי בעלי הדין וסירת הדין בראיה חדשה, (ח) ומבסס את הכלל של הליכה אחר הרוב בדיני ממונות ונפשות, (ט) ודין סנהדרין שפתחו כולם לחובה והוספת דיינים בספק, (י) ואוסר על הדיין לנטות אחרי חברו ללא דעה עצמית, (יא) ומפרט את ההבדלים המהותיים בין דיני ממונות לנפשות, (יב) ואת סדר הדיון בהם באיום על העדים ובחקירה ודרישה, (יג) וסדר ההוצאה להורג בוידוי ובאפשרות לחזרה לבית הדין, (יד) וקובע את ארבע מיתות בית דין והצורך במקדש לקיומן, (טו) ומפרט את אופן ביצוע הסקילה, השריפה, ההרג והחנק ותליית המגדף, (טז) ועובר למצוות המלקות ותנאי חיובן, (יז) ולאומדן כוחו של הלוקה וחזרתו לכשרותו, (יח) ולהגדרת הלאוים הלוקים עליהם ודין המאסר בכיפה ופגיעת קנאים, (יט) ומונה את מחויבי כרת ומיתה בידי שמיים שלוקים עליהם, (כ) ואוסר הריגה על פי אומד הדעת ללא עדים ואיסור רחמנות בדין, (כא) ומחייב שפיטת צדק בהשוואת בעלי הדין, (כב) ואוסר יראת דין מפני איש זרוע ומעודד פשרה, (כג) ומזהיר על חומרת השוחד ואיסור דיין לאוהבו או לשונאו, (כד) ומבאר את סמכות הדיין לדון לפי אומדנא בממונות ולהעניש כהוראת שעה, (כה) ונחתם בהנהגת הדיין בענווה ובדרכי זימון בעל הדין, (כו) ובאיסור קללת אדם והאיסור להתדיין בפני ערכאות עכו"ם.

עדות

(א) פותח בחובת העד להעיד וחייב שבע החקירות בזמן ומקום, (ב) ומבחין בין "חקירות ודרישות" המעכבות ל"בדיקות", (ג) ומפרט את הקלת הדרישה בממונות ואיסור עדות מכתב יד או חזרה ממנה, (ד) ודיני הצטרפות עדים בדיני נפשות וממונות, (ה) וקובע שאין הכרעה בעד אחד והכלל שבטלה עדות כולם אם נמצא אחד מהם פסול, (ו) ומבאר את הדרכים לקיום שטרות בבית דין, (ז) ודין עדות על כתב יד קרובו או מה שראה בקטנו, (ח) ודין עדות ללא זיכרון המעשה והסתמכות על פנקס, (ט) ומונה את עשרת פסולי העדות כעבדים, קרובים ונוגעים, (י) ומגדיר את ה"רשע" הפסול לעדות כגנבים ומלווים בריבית, (יא) ופוסל עם הארץ ובזויין ומחייב הכרזת הפסול, (יב) ומפרט את תנאי הפסילה ודרכי התשובה והחזרה לכשרות, (יג) ואת פסול הקרובים מהתורה ומדבריהם והכלל ש"הבעל כאשתו", (יד) וזמני סוף הפסול ודין שטר שחלק מעדיו קרובים למקבל מתנה אחד, (טו) ומבאר את פסול "נוגע בעדותו" המביאה לו הנאה, (טז) ומקרים ספציפיים של נגיעה ואיסור הצטרפות לעד רשע המוכר לדיין, (יז) ואוסר עדות מפי השמועה או הטעיית בית הדין, (יח) ומגדיר "עדים זוממים" ומצוות "ועשיתם לו כאשר זמם", (יט) ומפרט דרכי הזמתם על פי זמן ומקום ומועד פסולותם, (כ) ואת תנאי ענישתם והזמה בטיפה ובחללות, (כא) ונחתם בחישוב תשלומי הזוממים (כב) ובדין כמות המכחישות זו את זו או הבאת עדים אחרים לאחר הזמה.

ממרים

(א) מבסס את סמכות בית הדין הגדול כמרכז התורה שבעל פה וחובת הציות להם, (ב) ומפרט את סמכות בית הדין לבטל דברי קודמו ודין "הוראת שעה", (ג) ומגדיר את ה"זקן ממרא" החולק עליהם ודין הכופרים בתורה שבעל פה, (ד) ואת הנושאים בהם הוא מתחייב כדברים שזדונם כרת, (ה) ועובר לעונש המקלל או המכה אביו ואמו ודין גר ביחס אליהם, (ו) ולמצוות כיבוד ומורא אב ואם וגבולות הציות כנגד מצווה, (ז) ונחתם בדין "בן סורר ומורה" בתנאי אכילתו ובגיל המחייב.

אבל

(א) פותח במצוות האבילות ותחילתה מסתימת הגולל והחרגת המאבדים עצמם לדעת, (ב) ומפרט את שבעת הקרובים עליהם מתאבלים וחובת הכהן להיטמא להם, (ג) ואת איסור טומאת כהן לאחרים מול "מת מצווה", (ד) ומנהגי הקבורה וחובות האונן לפני סתימת הגולל, (ה) ומונה את אחד עשר הדברים האסורים על האבל כתספורת, רחיצה ומלאכה, (ו) ומפרט את דיני שלושים היום ואבלות שנים עשר חודש על אב ואם, (ז) ודין שמועה קרובה ורחוקה וסדרי היציאה מהבית, (ח) ומבאר את מצוות הקריעה וההבדל בה בין שאר קרובים לאב ואם, (ט) ומקרים שאין מאחים בהם את הקריעה לעולם כחורבן המקדש, (י) ועובר להשפעת השבת והרגלים על ביטול גזירת שבעה ושלושים, (יא) ולדיני אבילות במועד, בחנוכה ובפורים, (יב) ולחובת ההספד ככבוד למת ודינו בחכמים ובקטנים, (יג) ולסדר ניחום אבלים והנהגת בית האבל והאיסור להתקשות על המת יותר מדי, (יד) ונחתם במצוות גמילות חסדים בביקור חולים והלוויית המת ובדיני הנאה מבתי קברות.

מלכים

(א) פותח בשלוש מצוות הכניסה לארץ ומינוי המלך מקרב אחיו ונצחיות מלכות דוד, (ב) ומפרט את הנהגות הכבוד והענווה של המלך ואיסור השימוש בכליו, (ג) וחובת כתיבת ספר תורה וסמכותו להרוג מורדים מול הגבלותיו בנשים וסוסים, (ד) וזכויותיו במסים וגיוס הצבא ודין שלל המלחמה, (ה) ומסווג מלחמות מצווה ורשות ואוסר ישיבה במצרים מול מעלת הארץ, (ו) ומחייב קריאה לשלום לפני מלחמה ואוסר "בל תשחית" במצור, (ז) ומפרט את תפקיד "משוח מלחמה" והפטורים מהקרב כבונה בית או נוטע כרם, (ח) והיתר אכילת טרפה בשעת הצורך ודין "אשת יפת תואר", (ט) ומפרט את שבע מצוות בני נח כאיסור עבודה זרה, שפיכות דמים ואבר מן החי, (י) ודיני ענישתם ואיסור המצאת דת חדשה או שביעה ממלאכה, (יא) ועובר לחזון המשיח בבניית המקדש וקיבוץ גלויות כפי שמוכח מהתורה, (יב) ונחתם במהות ימות המשיח בעולם כמנהגו שתכליתו מילוי העולם בדעה את ה'.

לכל אחד יש את המסלול שלו אבל כולם זוכים לסיים את הרמב"ם!

1

ספר המצות

תזכו ללמוד את
ספר המצות
לרמב"ם ולסיימו
בשנה אחת

3

פרקים ליום

תזכו ללמוד את
ספר המשנה תורה
לרמב"ם ולסיימו
בשנה אחת

1

פרק ליום

תזכו ללמוד את
ספר המשנה תורה
לרמב"ם ולסיימו
בשלוש שנים